

Danske investeringer
medvirker til jordtyveri
og afskovning

DANWATCH

Copyright © 2015 Danwatch Alle rettigheder forbeholdt

Forfattere: Norma J. Martinez og Kathrine Bagge Salomonsen

Research: Norma J. Martinez, Kathrine Bagge Salomonsen og Søren Henriksen

Layout: Peter Larsen

Ansvarshavende chefredaktør: Louise Voller

Forsiden: Wakx-Flickr

Denne rapport er baseret på en uafhængig Danwatch undersøgelse. Undersøgelsen er udført i overensstemmelse med Danwatchs etiske principper og internationale presseetiske retningslinjer. Danwatch er ansvarlig for rapportens indhold. Undersøgelsen er støttet økonomisk af CISU.

Danwatch er et uafhængigt medie- og researchcenter, der undersøger virksomheders påvirkning af mennesker og miljø globalt. Danwatch tilskriver sig nationale og internationale regler og principper for god presseskik og -etik, herunder medieansvarsloven (Danmark) og International Federation of Journalists' Declaration of Principles on the Conduct of Journalists (internationalt).

Indholdsfortegnelse

Resume	4
Sådan gjorde vi	5
1. Pensionskassers investeringer i palmeolie bidrager til afskovning og jordtyveri	6
2. Regeringer svigter, mens regnskoven går op i flammer	10
3: Palmeolieindustrien flytter dårlige vaner til Afrika	12
4. Endnu lang vej til bæredygtig palmeolie	14
Bilag	19

Resume

- Syv ud af de ti største pensionskasser i Danmark investerer knap 60 millioner kroner i palmeolievirksomheder, der trods forpligtelser om at respektere menneskerettigheder og overholde bæredygtige principper for miljø og dyreliv fortsætter med at fælde regnskoven og fordrive fattige lokale befolkninger fra deres jord i Sydøstasien, Afrika og Latinamerika.
- Palmeolie findes i hver anden vare i de danske supermarkeder. Produktion af palmeolie truer verdens regnskove, og har uoprettelig indvirkning på biodiversitet. Samtidig er levegrundlaget for de 1,6 mia. mennesker, der lever i og af regnskoven, i fare. Palmeolieindustrien er også en stor udleder af drivhusgasser. Ifølge FN, ryddes mere end 13 mio. hektar regnskov årligt, og mere end 20 procent af al menneskeskabt CO₂-udledning stammer fra skovrydning.
- FN's Retningslinjer for Menneskerettigheder og Erhverv (UNGP) gør det klart, at investorer er "ansvarlige for de negative indvirkninger, som de virksomheder, de investerer i, forårsager eller bidrager til". Retningslinjerne siger, at investorer som minimum skal sikre, at de virksomheder, der investeres i, respekterer menneskerettighederne, ligesom investorerne skal "bruge deres indflydelse til at få negative indvirkninger til at stoppe, når investorer bliver opmærksomme på konkrete mulige eller aktuelle indvirkninger".
- Den indonesiske regering har bedt store palmeolievirksomheder om at opgive deres løfter om ikke at bidrage til afskovning af regnskoven. Sammen med Malaysia har den indonesiske regering nu oprettet et nyt palmeolieråd, der ifølge eksperter vil undergrave bæredygtige initiativer.
- I knapt et årti har palmeolieindustrien, ngo'er og andre aktører forenet viljer og kræfter for en bæredygtig palmeolieproduktion gennem initiativet Roundtable for Sustainable Palm Oil (RSPO). I dag har 2400 medlemmer tilsluttet sig RSPO's standarder, og det betyder, at 20 procent af den globale produktion i dag er RSPO-certificeret. Men RSPO har givet alt for få resultater, og når det gælder at stoppe palmeolieindustriens afskovning af verdens sidste regnskove, har certificeringsordningen ikke haft nogen reel effekt, vurderer eksperter.

Sådan gjorde vi

Undersøgelsen 'Danske penge i palmeolie - Danske investeringer medvirker til jordtyveri og afskovning' er baseret på research og ekspertinterviews foretaget i efteråret 2015. Danwatch har interviewet 18 kilder, heriblandt involverede partskilder som RSPO og en række menneskerettighedsorganisationer samt akademiske eksperter i biodiversitet, skovbrug og fødevarerproduktion.

Danwatch har screenet investeringsporteføljer fra de ti største danske pensionskasser for en række fremtrædende palmeolieproducenter. Listen af palmeolieproducenter er en sammenkøring af Zoological Societies of London (ZSL) 2013-liste over de 25 største børnsoterede palmeolievirksomheder, der bygger på markedsdata fra Bloomberg fra 2013. Dertil har vi benyttet Reuters sidst udgivne opgørelse fra 2009 over de største børnsoterede palmeolievirksomheder. Reuters har på Danwatches anmodning opdateret den gamle liste med nyt markedsdata fra 2015, dog har Reuters ikke kunne give en præcis rangering af verdens 10 største palmeolieproducenter i 2015. Vi benytter også en opgørelse af verdens fem største palmeolieproducenter fra statistikportalen Statista. I denne undersøgelse nævner vi 15 ud af de 25 screenede palmeolieproducenter, som de ti største pensionskasser har investeringer i.

De ti største pensionskasser og administrationsfællesskaber er udvalgt på baggrund af markedsandel, og selskaberne udgør hovedparten af det danske pensionsmarked med en samlet markedsandel på 78,3 pct. Selskaberne er blevet bedt om at fremsende beholdningslister, og i de tilfælde, hvor selskaberne ikke fremsendte lister, er screeningen foretaget på offentligt tilgængelige beholdningslister.

Ikke alle selskaber opgør deres beholdninger ens eller med samme gennemsigtighed, f.eks. opgøres beholdninger på forskellige datoer, hvorfor det ikke nødvendigvis er muligt at sammenligne pensionskasserne. Danwatches screeningsresultater blev fremlagt for de undersøgte pensionskasser, ligesom de også er blevet bedt om at oplyse om investeringer i andre palmeolievirksomheder.

Efter at have screenet pensionskassernes investeringer har Danwatch foretaget et survey til alle ti pensionskasser, hvor selskaberne bl.a. blev spurgt til investeringspolitikker og politikker for socialt ansvarlige investeringer, hvilke internationale standarder og principper for ansvarlighed selskaberne følger, og hvilke risikovurderingsprocedurer selskaberne har, når det kommer til investeringer i palmeolie. Alle svar fra pensionskasser er vedhæftet som bilag til undersøgelsen.

I: Pensionskassers investeringer i palmeolie bidrager til afskovning og jordtyveri

Danmarks største pensionskasser investerer i palmeolieselskaber, der fordriver lokale befolkninger fra deres jord i Afrika og bidrager til CO2 udledning gennem massiv afskovning i Asien.

Syv ud af de ti største pensionskasser i Danmark investerer knap 60 millioner kroner i palmeolievirksomheder, der trods forpligtelser om at respektere menneskerettigheder og overholde bæredygtige principper for miljø og dyreliv, fortsætter med at fælde regnskoven og fordrive fattige lokale befolkninger fra deres jord i Sydøstasien, Afrika og Latinamerika.

Danwatchs undersøgelse viser, at kun én ud af ti pensionskasser har særskilte kontrolprocedurer for, hvorvidt deres investeringer i palmeolie lever op til bæredygtige og sociale forpligtelser. Ligesom kun én ud af ti undersøgte pensionskasser eksplicit forventer, at de selskaber, de investerer i, er medlemmer af den frivillige certificeringsordning, Roundtable on Sustainable Palm Oil RSPO.

Millioner investeret i miljøkatastrofer

Danwatch har screenet Danmarks ti største pensionskasser for investeringer i verdens mest fremtrædende børsnoterede palmeolieselskaber. Screeningen viser, at fem ud af landets ti største pensionskasser investerer over 32 mio. kr. i selskaberne Wilmar International og Sime Darby. Begge selskaber står over for adskillige anklager om jordtyveri. Fattige småbønder i bl.a. Uganda og Liberia beskylder multinationale selskaber for jordtyveri og for at afskære landsbyer fra livsvigtige vand- og skovressourcer.

Fire pensionskasser i Danwatchs undersøgelse investerer i verdens anden største palmeolieproducent, Golden Agri Resources, som miljøorganisationen Greenpeace i Indonesien kæder sammen med de enorme skovbrande, der de seneste måneder har hærget i Indonesien, og som eksperter fra NASA kalder "en miljøkatastrofe". Golden Agri Resources har indrømmet at have en andel i brandene via deres handel med underleverandører og mellemmand.

Kun tre pensionskasser, ATP, PFA og Skandia, har ikke investeringer direkte i palmeolieselskaber.

Palmeolie findes i hver anden vare

Palmeolien er verdens mest anvendte vegetabiliske olie, og den findes i hver anden vare på danske supermarkeder hylder lige fra fødevarer til kosmetik og legetøj. Produktionen af palmeolie er fordoblet i løbet af de sidste ti år. Ifølge Aske Skovmand Bosselmann, der er postdoc ved Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi ved Københavns Universitet, vil efterspørgslen på palmeolie fortsætte i de kommende år pga. befolkningsvækst, en stigende global middelklasse og større brug for biobrændstof.

Palmeolieindustrien har det sidste årti været i søgelyset, da industriens negative påvirkninger har vist sig at være omfattende. Produktionen truer verdens regnskove, og den har uoprettelig indvirkning på biodiversitet samt

truer levegrundlaget for de 1,6 mia. mennesker, der lever i og af regnskoven. Palmeolieindustrien er også en stor udleder af drivhusgasser. Ifølge FNs Forests Action Statements and Action Plans fra Climate Summit 2014 ryddes mere end 13 mio. hektar regnskov årligt. I verdens største palmeolieation Indonesien, ryddes ca. 80 kvadratkilometer regnskov dagligt for at bane vej for palmeolieplantager. FNs tal viser, at mere end 20 procent af al menneskeskabt CO₂-udledning globalt stammer fra skovrydning.

Fødevarer eksperter og miljøorganisationer er enige med palmeolieindustrien i, at palmeolie er en produktiv afgrøde og mere bæredygtig end alternativer som f.eks. soya. Palmeolie giver ca. fire ton olie pr. hektar, og hver palme er produktiv i 20-25 år.

"Vi kan ikke undvære palmeolie, sådan som det globale forbrug er skruet sammen i dag. Det er umuligt at forestille sig, at efterspørgslen på palmeolie vil falde betydeligt. Derfor er opgaven snarere at udvikle bæredygtige produktionsmetoder", fastslår Aske Skovmand Bosselmann fra Københavns Universitet.

Hver en krone tæller

60 millioner kroner i investeringer direkte i palmeolieselskaber fra danske pensionskasser kan i det store billede virke som en dråbe i havet, men små investorer har også et ansvar, påpeger Kristjan Jespersen, der er ph.d. ved Copenhagen Business School, hvor han forsker i virksomheder, bæredygtighed og social innovation.

"Som investor er man ansvarlig for hver en krone, man investerer. Selvom pensionskassers direkte investeringer i palmeolie er små, skal selskaberne stå til regnskab for, at de virksomheder, de investerer i, lever op til deres forpligtelser", siger Kristjan Jespersen, der i sit arbejde undersøger modeller for mere aktive og bæredygtige investeringer.

Det er forbindelsen til virksomhederne, der er afgørende; ikke størrelsen

PRODUKTER MED PALMEOLIE

Palmeolie findes i hvert andet produkt på supermarkedets hylder lige fra fødevarer, kosmetik til rengøringsartikler.

Palmeolie findes bl.a. i:

Nutella, Oreos, Maizena kageblandinger, mayonnaise og remoulade, dressinger, baby mad, Ben&Jerry's, KitKat og Colgate tandpasta.

Oftentimes finder du palmeolien under betegnelsen "vegetabilisk olie". Men fra 13. december 2014 betød et EU-direktiv, at det nu skal fremgå præcist af varedeklarationen, hvilken olie produktet indeholder. Dog er der ikke krav om, at producenterne skal angive om palmeolien er bæredygtig eller ej.

Kilde: Forbrugerrådet TÆNK; Jyllandsposten.

af investeringen, forklarer også CSR-eksperten, Sune Skadegaard, der er direktør i GLOBAL CSR og som vejleder virksomheder i socialt ansvarlighed.

Sune Skadegaard understreger, at FN's Retningslinjer for Menneskerettigheder og Erhverv (UNGP) gør det klart, investorer er: "ansvarlige for de negative indvirkninger, som de virksomheder, de investerer i, forårsager eller bidrager til". Han forklarer, at investorer ifølge retningslinjerne som minimum skal sikre, at de virksomheder, der investeres i, respekterer menneskerettighederne, ligesom investorerne skal bruge deres indflydelse til at "få negative indvirkninger til at stoppe, når investorer bliver opmærksomme på konkrete mulige eller aktuelle indvirkninger".

Kristjan Jespersen forklarer, at det desuden er svært præcist at fastsætte pensionskassernes investeringer i palmeolie, da man til investeringerne direkte i palmeolie producenter skal lægge mange hundrede millioner i investeringer i palmeolie via investeringer i f.eks. kosmetik- og fødevarerproducenter.

Det koster penge at lave penge

Investorer spiller en væsentlig rolle i at skubbe palmeolieindustrien i en bæredygtig retning, mener flere eksperter og organisationer. Forfatteren til bøgerne Ecological Debt: The Health of the Planet & the Wealth of Nations og Cancel the Apocalypse: the New Path to Prosperity, Andrew Simms, fellow ved den britiske tænketank New Economics Foundation, mener, at initiativer som RSPO har overset investorernes afgørende rolle.

"Det kræver penge, at lave penge, men indtil vi også kigger på de organisationer, der finansierer deres (palmeolieselskaberne, red.) aktiviteter, vil vi mangle en afgørende del af puslespillet", skriver Andrew Simms i The Guardian.

Det er policy-rådgiver i den internationale rettighedsorganisation Global Witness, Jonathan Gant, enig i.

"Investorer er med til at facilitere virksomheders dårlige praksis. Penge er en meget direkte og klar støtte", siger Jonathan Gant.

Langt fra politik til praksis

Alle pensionskasser i Danwatchs undersøgelse har politikker for ansvarlige investeringer, ligesom de støtter op om internationale principper for samfundsansvar som UN Guiding Principles og UN Global Compact, der siger, at virksomheder bør støtte og respektere beskyttelsen af internationalt erklærede menneskerettigheder, og sikre, at den ikke medvirker til krænkelse af menneskerettighederne, ligesom de støtter op om OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder, hvori der står, at virksomheder "skal bidrage til økonomisk, miljømæssig og social fremgang med henblik på at fremme en bæredygtig udvikling".

Skandia, Nordea Liv og Danica er medlemmer af PRI, Principper for Ansvarlige Investeringer, tidligere under FN, som er seks principper, der har til formål at fremme bæredygtige og langsigtede investeringer blandt store virksomheder og investorer. Ifølge principperne forpligter selskaber under PRI sig bl.a. til at udøve aktivt ejerskab og bruge den indflydelse, som investorer har til at være i løbende dialog med virksomheder og være med til at sikre, at de overholder miljø og sociale principper.

Få retningslinjer for bæredygtig palmeolie

Ingen af de ti pensionskasser i Danwatchs undersøgelse har særskilte retningslinjer for investeringer i palmeolie producenter, dog forventer PKA, at de virksomheder, de investerer i, tilslutter sig RSPO, der er en frivillig ordning, hvor medlemmer forpligter sig til at overgå til bæredygtig produktion. PKA oplyser dog til Danwatch, at selskabet ligesom alle andre selskaber i undersøgelsen ikke har særskilte procedurer for at undersøge, om palmeolievirksomhederne lever op til og efterlever PKA's retningslinjer og principper eller RSPO-standarder.

PKA har de største investeringer i palmeolie blandt de ti screenede selskaber med en samlet investering på knap 21 millioner kroner fordelt på verdens fire største palmeolieproducenter; Wilmar, Sime Darby, IOI Corp og Kuala Lumpur Kepong. Alle fire virksomheder er medlemmer af RSPO, dog er alle p.t. involverede i klagesager i RSPO eller er dømt af lokale domstole for at have overtrådt national lovgivning eller konventioner.

Ni lokale stammer i Papua Ny Guinea vandt sidste år en sag over Kuala Lumpur Kepong, som de beskyldte for tvangsarbejde, jordtyveri og ulovlig afskovning. Selskabet blev af både RSPO og de lokale domstole beordret til at indstille deres operation i området og kompensere de berørte borgere. Også Wilmar International beskyldes for jordtyveri i Kalangala ved Viktoriasøen i Uganda, hvor en gruppe småbønder har sagsøgt Wilmars lokale partnere, Bidco Uganda og Oil Palm Uganda Limited. Sagen er lige nu i høring.

Danwatch har spurgt PKA, om de har kendskab til disse sager. PKA svarer: "PKA får hele sit investeringsunivers screenet. Vi er derfor opmærksomme på eventuelle udfordringer, som selskaberne står over for", PKA beskriver dog ikke sagerne nærmere.

Investeringer i jordtyveri

Danica Pension, der investerer i Wilmar og Golden Agri Resources, har ikke særskilte retningslinjer for investeringer i palmeolie. Selskabet understreger dog, at de er bekendt med de problemstillinger, der er forbundet med produktionen af palmeolie. Danica Pension oplyser også, at de screener deres investeringer løbende.

Danwatch har spurgt Danica, om hvorvidt selskabet har kendskab til at Wilmar og Golden Agri Resources fortsætter med at rydde regnskoven, og at begge virksomheder beskyldes af småbønder i bl.a. Liberia og Uganda, for at fordrive hele landsbyer fra deres jord. Danica skriver til Danwatch, at selskabet er bekendte med begge selskabers kontroverser.

"Industrien har sine udfordringer, hvorfor den har vores skærpede opmærksomhed. Vi hæfter os ved, at begge selskaber har lanceret tiltag for fremover at efterleve internationale retningslinjer. Vi følger nøje implementeringen af disse tiltag og udviklingen i industrien; og i tillæg hertil vurderer vi også mulighederne for yderligere dialog med selskaberne – enten i samarbejde med andre investorer eller vores rådgivere på området", skriver Thomas Hyldahl Filholm Kjærgaard, der er Head of RI and Corporate Governance i Danske Bank.

PFA Pension investerer ikke specifikt i palmeolievirksomheder, dog svarer selskabet "ja" til, at de har en indirekte investering i en palmeolievirksomhed. PFA investerer via en ekstern forvalter 46 mio. kr. i konglomeratet Astra International, som er beskæftiget inden for en række områder. Herunder hø-

DANSKE PENSIONS KASSERS INVESTERINGER I PALMEOLIEPRODUCENTER

PALMEOLIEPRODUCENTER	DANSKE PENSIONS KASSER							SAMLET INVESTERINGER
	Pension Danmark	Nordea Liv	Sampension	PKA	Industriens Pension	AP Pension	Danica Pension	
Wilmar		2.396.270,00	975.000,00	17.743.260,00		172.587,00	3.500.000,00	24.787.117,00
Sime Darby		2.996.101,00	3.020.000,00	1.855.100,00				7.871.201,00
IOI Corp		1.677.271,00		664.984,00				2.342.255,00
KL Kepong (Kuala Lumpur Kepong)		1.436.709,00	1.197.000,00	611.396,00				3.245.105,00
Golden Agri Resources		803.446,00	390.000,00			90.909,00	1.400.000,00	2.684.355,00
Astra Agro Lestari		416.314,00						416.314,00
Indofood Agri Res		66.829,00						66.829,00
PT Perusahaan Perkebunan London Sumatra Indonesia Tbk	1.500.000,00							1.500.000,00
Boustead		47.859,00						47.859,00
United Plantations					7.060.000,00			7.060.000,00
Bumitama Agri Limited		64.979,00						64.979,00
First Resources Limited		167.370,00						167.370,00
Genting Plantations Berhad		416.287,00						416.287,00
Malaysia Airport Holdings Berhad		606.724,00		276.256,00				882.980,00
SIPEF		6.959.231,00						6.959.231,00
SAMLET INVESTERINGER	1.500.000,00	18.055.390,00	5.582.000,00	21.150.996,00	7.060.000,00	263.496,00	4.900.000,00	58.511.882,00

NOTE: ATP, PFA og Skandia investerer ikke direkte i de 25 palmeolievirksomheder, som Danwatch har screenet pensionskassers porteføljer for.

rer palmeolievirksomheden Astra Agro Lestari, der er datterselskab til Astra International. PFA Pension skriver til Danwatch, at de ikke har en særskilt investeringspolitik for palmeolie, men at PFA's politik for ansvarlige investeringer gælder for alle investeringer, der besluttet af PFA, herunder også producenter af palmeolie. PFA forklarer, at pensionskassens har særligt fokus på udfordringerne med udvinding af palmeolie i deres kontrolprocedurer.

“PFA er bekendt med de risici, der er i palmeoliebranchen. PFA har ikke planer om at foretage investeringer i selskaber med hovedaktiviteter inden for produktion af palmeolie, såfremt selskaberne er i konflikt med vores politik og retningslinjer for ansvarlige investeringer”, skriver PFAs presserådgiver Nicholas Rindahl.

PFA har derfor bedt screenings- og engagementselskabet, GES, om at indgå i dialog med Astra Agro Lestari om deres efterlevelse af bæredygtige standarder, da man konstaterede brud på princip syv i Global Compact princip, der siger, at virksomheder bør støtte en forsigtighedstilgang til miljømæssige udfordringer, samt Konventionen om Biologisk Diversitet, oplyser PFA.

Skandia investerer også 2,1 mio. kr. i Astra International.

PFA's 46 mio. kroners investering samt de 2,1 mio kroner som Skandia investerer i Astra International er ikke medregnet i Danwatchs optælling, da vi i denne undersøgelse havde konkret fokus på palmeolieproducenter.

Aktive investeringer

Juridisk- og menneskerettighedsrådgiver ved rettighedsorganisation, Forest Peoples Programme i England, Tom Lomax, påpeger, at for mange investorer ikke lever op til deres forpligtelser om ansvarlige investeringer, da de generelt ikke kontrollerer, om internationale palmeolieselskaber overholder aftalte principper og standarder.

“Investorer kunne spille en vigtige rolle i at skubbe industrien i mere bæredygtig retning. Men det betyder, at investorerne aktivt skal gøre en indsats for at undersøge, hvorvidt virksomheder lever op til deres ansvar, og det gør de ikke lige nu, derfor har virksomhederne frit lejde”, forklarer Tom Lomax og siger, at investorer dermed er med til at sikre status quo i palmeolieindustrien.

Kristjan Jespersen fra Copenhagen Business School er enig. Han mener at, det er på tide, at danske pensionskasser bliver “aktive investorer”, der kan

bidrage aktivt til bæredygtighed, ikke kun via investeringer, men ved selv at skubbe processer i gang.

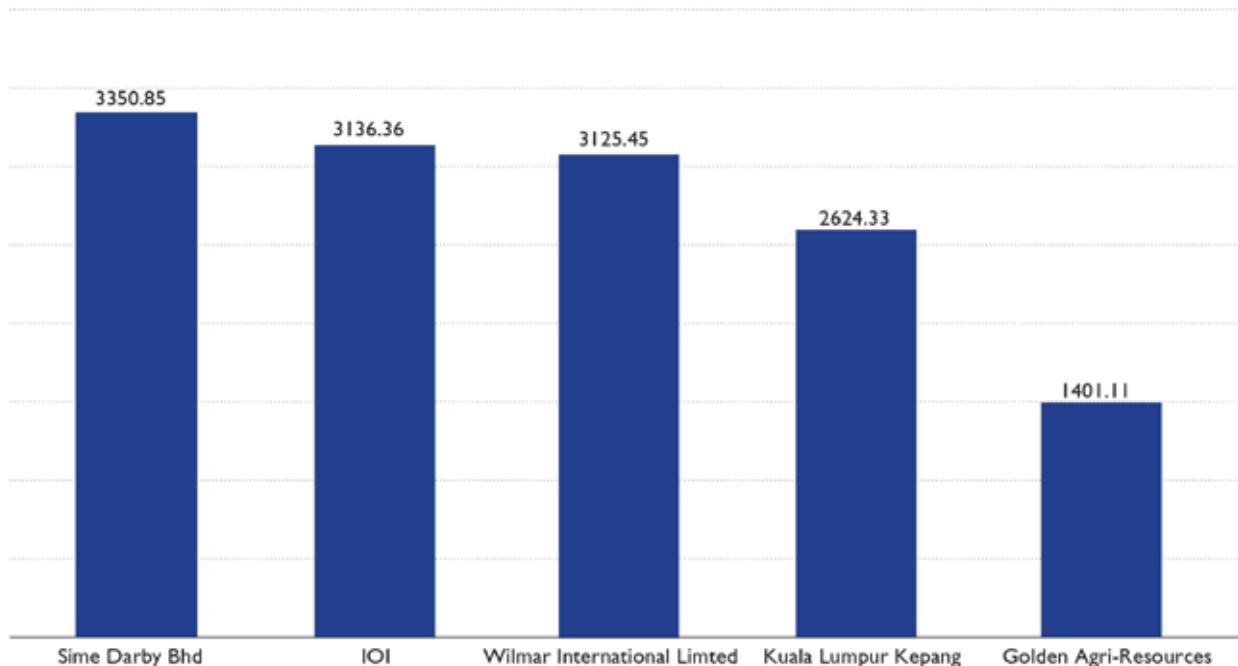
“De fleste pensionskasser har fine CSR-politikker og mål, men kigger man nærmere, lever de langt fra op til deres forpligtelser til aktivt ejerskab. De fleste investeringer foretages uden, at investorerne har været i felten og se problematikkerne med egne øjne”, siger han og fortsætter:

“Samtidig bliver CSR-budgetterne skåret markant i disse år. Vi er i en kritisk situation, hvor alle er gode til at udstede socialt ansvarlige politikker og skrive flotte CSR-rapporter, men hvor aktive bæredygtige investeringer ikke finder sted. Pensionskassernes opgave er vel ikke kun at skabe mere værdi i form af kapital. Miljøet og naturen som palmeolieindustriens ubæredygtige produktionsmetoder ødelægger, er også pensionskassernes kunders miljø. Pensionskasser skal forny sig selv som innovative medspillere i forhold til bæredygtighed, det vil de også få flere kunder af i fremtiden”, siger Kristjan Jespersen.

Virksomhed	Investeringer i kr.	RSPO-Medlem
Wilmar	24.787.117,00	Medlem
Sime Darby	7.871.201,00	Medlem
United Plantations	7.060.000,00	Medlem
SIPEF	6.959.231,00	Medlem
IOI Corp	2.342.255,00	Medlem
KL Kepong (Kuala Lumpur Kepong)	3.245.105,00	Medlem
Golden Agri-Resources	2.684.355,00	Medlem
PT Perusahaan Perkebunan London Sumatra Indonesia Tbk	1.500.000,00	Medlem
Malaysia Airport Holdings Berhad	882.980,00	Ikke medlem
Astra Agro Lestari	416.314,00	Ikke medlem
Genting Plantations Berhad	416.287,00	Medlem
First Resources Limited	167.370,00	Medlem
Indofood Agri Res	66.829,00	Medlem*
Burnitama Agri Limited	64.979,00	Medlem
Boustead	47.859,00	Medlem

*Indofood Agri Res er medlem af RSPO gennem sine datterselskaber, PT SIMP og PT PP London Sumatra Indonesia Tbk.

Leading palm oil companies worldwide in 2015, based on market capitalization (in million U.S. dollars)*

Source: FTSE © Statista 2015

2: Regeringer svigter, mens regnskoven går op i flammer

Den indonesiske regering har bedt store palmeolievirksomheder om at opgive deres løfter om ikke at bidrage til afskovning af regnskoven. Sammen med Malaysia har den indonesiske regering i stedet oprettet et nyt palmeolieråd, der ifølge eksperter vil undergrave bæredygtige initiativer.

Mens millioner af hektar regnskov stadig brænder i Indonesien, i hvad NASA har erklæret "en miljøkatastrofe", ønsker den indonesiske regering, at de største palmeolieproducenter skal opgive nyligt aftalte principper om at stoppe afskovning af regnskoven. I lørdags, den 21. November, underskrev den indonesiske og malaysiske regering en aftale om oprettelse et nyt palmeolieråd, Council of Palm Oil Producing Countries, der i stedet skal fastsætte nye standarder for palmeolieproduktion og afskovning af regnskoven.

Det nye råd vil ifølge forskere og miljøorganisationer, stærkt undergrave bæredygtige aftaler som Roundtable for Sustainable Palm Oil (RSPO) og The Indonesian Palm Oil Pledge (IPOP), hvor palmeoliegiganter som Wilmar og Golden Agri Resources har forpligtet sig til nul-afskovning.

Vesten skal ikke bestemme

Minister for naturressourcer, Rizal Ramli, forklarede til parlamentet, at regeringen ønsker nye og mindre stramme standarder, der ikke er dikteret udefra. I lørdags kaldte ministeren kaldte aftalen for en "game changer" efter at have underskrevet aftalen under en officiel ceremoni. Ifølge Rizal Ramli er aftalen et forsøg for at vinde kontrol over en af Indonesiens største industrier, som han mener, styres af vestlige interesser.

"Dette er et forsøg på at kæmpe for vores suverænitet. Vi er de største palmeolieproducenter. Hvorfor skal forbrugere fra de udviklede lande sætte standarden for os?" spurgte ministeren i parlamentet tilbage i oktober ifølge Reuters.

Palmeolieindustrien er ifølge tal fra FN 44 mia. dollar værd, og Indonesien og Malaysia producerer tilsammen ca. 85 procent af verdens palmeolie.

Rizal Ramli beskylder de bæredygtige palmeolieinitiativer for at beskytte de udviklede landes interesser, mens den nye palmeolieaftale vil sætte standarder, der både beskytter Indonesiens småbønder og stabiliserer palmeoliepriserne - til fordel for den indonesiske og malaysiske økonomi.

Rizal Ramli får støtte fra flere sider. Planlægningsdirektør ved Ministeriet for Miljø og Skovbrug, San Afri Awang, udtalte til The Jakarta Post, at IPOPs princip om nul-afskovning "overtræder forfatningen":

"Vi mister vores suverænitet. Vores myndighed bliver overtaget af den private sektor", udtalte Awang tilbage i august i år, og han forklarede, at en politik om nul-afskovning vil skade palmeolieindustrien, som er altafgørende for landets økonomi.

Initiativet modsiger den indonesiske præsident Joko Widodos løfter om at indføre et forbud mod at afbrænding af skovområder med høj bevaringsværdi og udvikling af nye plantager på tørvemoser. I sidste uge meddelte præsident Joko Widodo, at regeringen nu vil indføre et forbud mod afbrænding af tørvemoser i Indonesien.

Politisk vilje kan redde regnskoven

Professor og forsker i biodiversitet William Laurance, der er leder Cen-

tre for Tropical Environmental and Sustainability Science (TESS) ved James Cook University i Australien, kalder aftalen "stærkt kritisabel":

"Verdens to største palmeolieindustrier forsøger nu aktivt at ødelægge de små spæde fremskridt, som virksomheder og organisationer har gjort for at reformere en ellers ødelæggende industri", siger William Laurance. Han fortæller, at intet land i verden ødelægger mere skov end Indonesien. I Malaysia har tørmose- og palmeolieindustrien allerede ryddet nogle af verdens ældste regnskove "med regeringens velsignelse", siger William Laurance.

Ifølge den australske professor viser den indonesiske regerings nye initiativ, at grønne certificeringsordninger og bæredygtige initiativer intet kan stille op, hvis der ikke er politisk vilje.

"Den indonesiske regering har mange undskyldninger: korrupsion, at fattige småbønder påsætter brande ulovligt og kompliceret privat ejendomsret. Men virkeligheden er, at den indonesiske regering både har kapacitet og autoritet til at begrænse afskovningen og indføre totalforbud mod at brande i regnskov- og tørvemoseområder. Det eneste, den indonesiske regering mangler, er vilje", siger William Laurance og forklarer, at selvom den indonesiske præsident Joko Widodo ser ud til at tage små skridt for at begrænse totalødelæggelsen af tørvemoseområder, planlægger regeringen på den anden side at fortsætte ødelæggelsen af Indonesiens regnskove, da man allerede har afsat 14 millioner hektar mere skov til plantager frem til 2020.

Regeringen frygter mindre produktion

Den indonesiske regering frygter, at The Indonesian Palm Oil Pledges standarder om nul-afskovning vil medføre, at småproducenter ikke længere vil kunne afsætte deres palmeolie til de store producenter, fordi mange af dem har etableret deres plantager på regnskovsområder i forsøget på at udvide deres produktion. Halvanden million småbønder producerer tilsammen over 40 procent af landets palmeolie, som de videresælger til de store internationale virksomheder. Småbønder har ikke råd til at overgå til bæredygtig produktion, derfor tilgodeser The Indonesian Palm Oil Pledges ikke deres interesser, understregede Rizal Ramli overfor The Jakarta Post i slutning af oktober.

Historiens værste brande

Siden juni har NASA og Indonesiens National Space and Aviation Agency (Lapan) registreret mere end 120.000 brande, som har hærget over to millioner hektar regnskov og tørvemoser. Det svarer til halvdelen af Danmarks areal.

Skovbrande er et tilbagevendende problem i Indonesien. I Indonesien anvender millioner af småbønder og mellemstore palmeolieproducenter teknikker, hvor man fælder og afbrænder skovarealer for at opdyrke jorden. I år har vejrfænomenet El Niño medført, at skovbrandene har spredt sig og indhyldet Sydøstasien i røg og dis, der ifølge Indonesian National Disaster Mitigation Agency har sendt en halv million mennesker på hospitalet med akutte luftvejsinfektioner og indtil videre har kostet 19 mennesker livet.

De mange brande gør Indonesien til verdens største CO₂-udleder i 2015. Ifølge målinger foretaget af forskere fra Amsterdams Universitet og NASA er der tale om de værste skovbrande i nyere tid. Skovbrandene udgør et kolossalt, dobbelt klimaproblem, fordi de frigiver en masse CO₂ til atmosfæren, og fordi der samtidig bliver mindre skov til at optage den CO₂, som er luften. Den indonesiske regering har erklæret landet i undtagelsestilstand, mens Greenpeace kalder situationen for en "humanitær katastrofe".

De store virksomheder er ansvarlige

Den indonesiske regering meddeler, at størstedelen af brandene er påsat af små- eller mellemstore bønder for at bane vej for nye palmeolieplantager og andre afgrøder.

Greenpeaces opfordrer præsidenten til at indføre totalforbud mod at brænde i skov- og tørvemoseområder.

"Brandene er en menneskeskabt katastrofe. Årtiers skovødelæggelser har gjort Indonesien til en tikkende klimabombe. Hvis præsidenten tager sin opgave om at beskytte sit land og sit folk seriøst, skal han gå sammen med progressive virksomheder for at sikre, at resten af palmeolieindu-

"STØRSTE FORBRYDELSE MOD MILJØET I VOR TID"

Verdens ældste regnskov er udryddet:

Borneo er verdens tredje største ø (736.000 km²). Den spreder sig mellem Malaysia, Brunei og Indonesien.

I den nordvestlige del af Borneo ligger staten Sarawan (124.450 km²), som engang var dækket af verdens ældste regnskov. I dag er kun 10 procent af skoven tilbage.

Den tidligere britiske Premierminister, Gordon Brown, vurderede, at ødelæggelsen af Borneos regnskov "meget vel kunne være den største forbrydelse mod miljøet i vor tid".

Ifølge eksperter udgør palmeolieindustrien i dag den største trussel mod regnskoven i Sydøstasien.

Kilde: National Geographic, CIA Factbook og Mongabay

Greenpeace

strien stopper med at skabe næste års katastrofe”, siger Annisa Ramawati, der leder kampagneleder i Greenpeace Indonesien.

Annisa Ramawatis team har siden juni overvåget skovbrandene med droner. Annisa Ramawati forklarer, at selvom man indtil videre ikke direkte kan forbinde de store selskaber med brandene, bærer hele palmeolieindustrien med de store virksomheder i spidsen, en stor del af ansvaret, da virksomhederne køber olien fra de producenter, der er skyld i brandene, og dermed støtter de den ødelæggende praksis.

Skræmmekampanjer

Den indonesiske palmeoliebrancheorganisation, GAPKI, beskyldte i slutning af oktober miljøorganisationer som Greenpeace for at føre skræm-

mekampanjer mod palmeolieindustrien. Men i starten af november frembragte Greenpeace dokumentation, der viser nyplantede oliepalmer, som spirer op af asken i de afbrændte regnskovsområder i Kalimantan i Borneo, hvor verdens sidste fritlevende og truede orangutaner lever. Greenpeace kunne også fremvise satellitbilleder over brande i områder ejet af producenter, som Wilmar, IOI Corp og Golden Agri Resources har aktiviteter i.

Danwatch har kontakttet Ministeriet for Naturressourcer for at anmode om et interview med ministeren, Rizal Ramli. Ministerien har ikke ønsket at medvirke i undersøgelsen.

Jason Taylor

3: Palmeolieindustrien flytter dårlige vaner til Afrika

Palmeolieselskaber ekspanderer i disse år deres forretning til Afrika. Med sig tager de forretningsmodellerne, og de dårlige vaner fra Sydøstasien omkring afskovning og ulovlige landeoverdragelser fra lokalbefolkningen, siger eksperter.

Internationale palmeolieselskaber ekspanderer i disse år deres forretning til Øst- og Vestafrika. Nogle af verdens største landbrugsvirksomheder som Wilmar, Golden Agri Resources of Sime Darby, opkøber millioner af hektar jord til nye palmeolieplantager i lande som Liberia, Nigeria og Uganda. Virksomhederne har forpligtet sig til bæredygtig produktion gennem deres medlemskab i certificeringsordninger som Roundtable for Sustainable Palm Oil (RSPO). Dermed burde alle forudsætninger for at anlægge bæredygtige plantager være på plads. Men det sker alligevel ikke, påpeger eksperter og ngo'er, der arbejder med palmeolieproduktion, og påpeger, at virksomhederne tager de

dårlige vaner omkring afskovning og kontroversielle landeovertagelser med sig til Afrika.

Internationale menneskerettigheds- og miljøorganisationer som Oxfam, Global Witness, Forest People Programmes og Friends of the Earth har de seneste år dokumenteret og udgivet flere rapporter om, hvordan nogle af verdens største palmeolievirksomheder, fordriver landsbyboere fra deres jord i deres nye ekspansion i Øst- og Vestafrika.

I Uganda har landsbyboere ved Viktoriasøen nu lagt sag an mod palmeoliegiganten Wilmars lokale partnere, Bidco Uganda og Oil Palm Uganda Limited, for at have overtaget deres jord uden samtykke og tilstrækkelig kompensation.

I Liberia har regeringen, ifølge Forest People's Programme, overdraget ca. 220.000 hektar jord til selskabet Golden Veroleum (GVL), hvis største investorer er verdens femtestørste palmeolieproducent Golden Agri Resources. Menneskerettighedsorganisation Global Witness

anslår, at regeringsaftalen med GVL berører 41.000 mennesker, der ligesom lokalbefolkningen i Uganda, har måttet flytte fra deres jord.

Det vilde vesten

De ulovlige eksproprieringer sker ofte med regeringernes tilladelse, da det er regeringerne, der overdrager jorden til palmeolieproducenterne. Palmeolie spiller nemlig en nøglerolle i en række afrikanske regeringers udviklingsstrategier. I Liberia har regeringen allerede øremærket en tredjedel af landets jord til private investorer til udvikling af palmeolie-, tømmer og mineindustrien, ifølge det liberiske Institut for Bæredygtig Udvikling. Regeringen har forsikret befolkningen om, at investeringerne i palmeolie vil være med til at løfte Liberia ud af fattigdom. Lokale medier har siden 2010 flere gange rapporteret om, hvordan Præsident Ellen Johnson Sirleaf affejer kritikerne, og flere gange har udtalt, at det er imod landets interesser at skabe problemer for palmeolieindustriens udvikling. Under et besøg på Golden Veroleums plantage i 2011, advarede Præsidenten borgere mod at være "upatriotiske og ikke-nationalistiske". Præsidenten opfordrede i stedet til at samarbejde med virksomheder, der "trods stormene ved at investere i området, så udviklingen kan finde sted".

De mange nuværende jordkonflikter forbundet med palmeolieindustriens ekspansion i Liberia, fik lederen af klageinstansen ved Roundtable for Sustainable Palm Oil (RSPO), Ravin Krishnan, til at kalde landet for "det vilde vesten" i et interview med det liberiske magasin The Frontpage.

Højere fødevarerpriser og udtørrede vandressourcer

I Liberia udvikles palmeolieplantager især i de fattige områder i det nordvestlige og sydøstlige Liberia.

"Forventningerne til palmeolie har været meget store i Liberia, fordi vi har at gøre med et land, der er utrolig bevidst om sin egen fattigdom", siger Tom Lomax, juridisk rådgiver hos organisationen Forest Peoples Programme. Selvom regeringen promoverer palmeolie som en del af løsningen på Liberias fattigdom, har folk i landområderne ikke mærket de store ændringer, tværtimod:

"Mange lokalsamfund føler, at deres land tages væk fra dem", forklarer Tom Lomax, hvilket bekræftes af Jonathan Gant, kampagneleder i Global Witness, der har arbejdet i Liberia i en årrække:

"Konsekvenserne af palmeolieindustrien har indtil videre været højere fødevarerpriser, forurening af landområder, udtørrede vandressourcer, og endelig har man ikke set den udvikling af infrastruktur, som virksomhederne havde lovet", forklarer Jonathan Gant.

Tom Lomax forklarer, at "lokalsamfundene i Liberia har en generel følelse af, at regeringen er på virksomhedernes side, og ofte bliver de presset fra lokale regeringsrepræsentanter, der ønsker at gøre plads til virksomhederne".

De mange jordkonflikter fik i sommer menneskerettighedsorganisationen Global Witness til at udtale, at "Liberia er på randen af en land grabbing-krise".

Tvunget til at overgive deres jord

I første omgang var der håb blandt befolkningen om, at plantagerne ville bringe vækst til området, øget beskæftigelse og forbedret infrastruktur. Men i stedet har de lokale oplevet at få frataget deres land, og dermed deres vigtigste levegrundlag.

Årsagen til, at landekonflikter er ekstra udbredte i Liberia, skyldes usikkerhed om jordrettigheder i kølvandet på den blodige borgerkrig, der hærgede landet i 14 år fra 1989 til 2003. Liberia har haft tradition for palmeolie- og gummiplantager, men industrierne lukkede ned, da borgerkrigen begyndte. I dag tildeles virksomhederne rettigheder til de gamle plantager, men i mellemtiden har lokale landmænd bosat sig på områderne.

Jonathan Gant peger på, at de liberiske politikere ikke har været stærke nok til at håndtere virksomhedernes interesser, og at virksomheder har udnyttet de svage juridiske strukturer i landet:

"Et stort problem er, at virksomhederne er stærkere end regeringen. Der er eksempler på, at regeringen har truet befolkningen til at overgive deres land til palmeolievirksomhederne, og i nogle plantager er det offentlige politistyrker, der kontrollerer nu jorden områderne", forklarer Jonathan Gant.

I kombination med regeringens satsning på palmeolie åbner manglen på politiske og juridiske strukturer, ifølge både Jonathan Gant og Tom Lomax, op for, at den ubæredygtige forretningsmodel fra Sydøstasien kan få frit spil i Afrika.

Lokalsamfund kæmper imod

I Uganda har man ligeledes set, at palmeolie er blevet kørt i stilling som en vigtig økonomisk satsning og dermed også, at internationale palmeolieelskaber har gjort deres indtog. Men også her har det ført til konflikter med lokalbefolkningen.

David Kureeba er projektleder i organisationen Friends of the Earth i Uganda. Han arbejder sammen med lokalsamfund omkring Viktoriasøen, som har været udsat for ulovlige jordoverdragelser. Han fortæller, hvordan et af verdens største palmeolieelskaber, Wilmar sammen med sine lokale partnere, Bidco Ugandan og Oil Palm Uganda Limited, og den ugandiske regering har etableret plantager på Kalangala-øerne i Viktoriasøen.

"Pludselig en dag kørte bulldozerne ind på Kalangala-øerne, og begyndte at rydde skoven uden at lokalbefolkningen var blevet informeret forinden", fortæller David Kureeba. Nu, seks år efter, kæmper beboerne i Kalangala stadig for kompensation, men oilepalmerne på de nye plantager er snart klar til at blive høstet.

Ifølge RSPOs standarder om "Frit, rettidigt og informeret samtykke", må landeoverdragelser ikke ske, hvis overtagelsen anfægtes juridisk af lokalsamfundet, og samtidig skal lokalbefolkningen høres i forbindelse med uenigheder og kompenseres i forhold til specifikke tab. Endvidere tilsiger RSPO, at der ikke må plantes nye palmetræer uden frit, rettidigt og informeret samtykke fra lokalbefolkningen. Også FN's Fødevarer- og Landbrugsorganisations (FAO) frivillige retningslinjer for beskyttelse af svage grupper og oprindelige folks rettigheder, tilsiger at virksomheder, skal tage lokalsamfundet med på råd i forbindelse med jordopkøb.

Pesticider forurener søen

David Kureeba forklarer Danwatch, at befolkningen i Kalangala tidligere levede af fiskeri og landbrug, men med etableringen af plantagerne har de mistet deres vigtigste levegrundlag:

"Landsbyerne har mistet adgang til skoven, hvor de tidligere jagede og samlede brænde, frugter og medicinale urter. Landsbyerne har også mistet adgang til rent vand, da virksomheden ikke har respekteret de såkaldte buffer-zoner, som er den afstand, der ifølge RSPO skal være mellem plantager og vandreservoirs, skovområder og andre beskyttede naturressourcer". Derudover forklarer David Kureeba at palmeolieekspansionen på Kalangala-øerne de seneste seks år haft negative konsekvenser for Viktoriasøens biodiversitet, da forurening fra brugen af pesticider ender i søen. Det er også gået ud over områdets popularitet blandt turister, forklarer David Kureeba.

Konflikten startede mellem lokalbefolkningen og Wilmar, Bidco Ugandan og Oil Palm Uganda Limited startede i 2009. I februar 2015 besluttede en gruppe småbønder fra Kalangala at gå rettens vej. Den 6. november var der planlagt en høring i sagen, som erstatning for en tidligere udskudt høring. Den planlagte høring blev dog endnu engang udskudt, og ingen ny dato er fastlagt, informerer David Kureeba Danwatch.

Forest Peoples Programme

4: Endnu lang vej til bæredygtig palmeolie

På 10 år er der skabt dialog og langt flere globale virksomheder har forpligtet sig til bæredygtige principper for palmeolieproduktion. Det halter dog med konkrete resultater, og palmeolieindustrien anklages fortsat for krænkelse af menneskerettigheder og miljø.

80 km² regnskov ryddes hver eneste dag i Indonesien for at gøre plads til palmeolieplantager, fastslår FN. På den ene side bidrager palmeolieproduktionen til at booste Indonesiens og andre udviklingslandes økonomier. På den anden side betyder de store palmeolieplantager, at lokalbefolkningen må overgive deres land til virksomhederne. Samtidig må tigere, orangutanger og næsehorn søge længere ind i skoven eller helt opgive at finde nye levesteder.

Palmeolie er udråbt som verdens billigste vegetabiliske olie, og det har sendt producenter og politikere i et intenst kapløb for at mætte verdens stigende efterspørgsel på de værdifulde dråber. Men den store efterspørgsel på palmeolie har haft lige så store konsekvenser for miljøet, særligt i Asien. Alene fra juni til oktober i 2015 har Indonesien været præget af de største skovbrande nogensinde, der har lagt mere end to millioner hektarer land øde. Det svarer til halvdelen af Danmarks areal.

I knapt et årti har palmeolieindustrien, NGO'er og andre aktører forenet viljer og kræfter for en bæredygtig palmeolieproduktion gennem initiativet, Roundtable for Sustainable Palm Oil (RSPO). I dag har 2400 medlemmer tilsluttet sig RSPO's principper, og det betyder, at 20 procent af den globale produktion i dag er RSPO-certificeret. Men RSPO

har givet alt for få resultater, siger Jens Holm Kanstrup, der er teknisk rådgiver i Verdens Skove.

“RSPO's standarder har fra begyndelsen ikke været strenge nok til at sikre bæredygtighed, og der er centrale områder såsom afskovning og rettigheder for lokalbefolkningene, hvor standarderne er for svage, og har været for åbne for fortolkning”, siger han.

Han bakkes op af Aske Skovmand Bosselmann, postdoc ved Institut for Fødevarer og Ressourceøkonomi ved Københavns Universitet:

“Hvis man ser på emner som afskovning, beskyttelse af dyreliv og biodiversitet, så har RSPO ikke haft nogen reel effekt”, vurderer han.

Massive ødelæggelser af miljø

De massive ødelæggelser er ikke et nyt fænomen, men har stået på siden starten af årtusindskiftet. I 2004 oplevede man de samme skovbrande, og kritikken af palmeolieindustriens massive ødelæggelser på miljøet steg. Et stigende pres fra forbrugerne fik derfor Verdensnaturfonden, WWF, og en række virksomheder til at gå sammen for at finde en løsning.

Resultatet blev RSPO, som arbejder for at sikre bæredygtig produktion af palmeolie og mindske de negative sociale og miljømæssige konsekvenser af palmeolieproduktion. Et af hovedprincipperne bag RSPO er at skabe dialog på tværs af branchens aktører fra landmænd til forarbejdning, producenter, detailhandlen og ngo'er.

RSPO har udviklet syv overordnede principper for bæredygtig palmeolieproduktion, som sigter mod at stoppe afskovning, sikre generel gennemsigtighed i forretningsgange, mindske brugen af pesticider, over-

holdelse af arbejdstagerrettigheder, beskyttelse af truede dyrearter til inklusion samt lokalbefolkningen i forbindelse med anlægning af plantager.

Stadig skovrydning og ulovlige jordoverdragelser

I Asien og i stigende grad i Afrika og Latinamerika begår RSPO-certificerede medlemmer brud på RSPO's standarder. De fleste anklager mod palmeolieindustrien drejer sig om konflikter over jordrettigheder, når stater tildeler nye producenter store produktionsarealer, som ofte tilhører lokalbefolkningen.

Ifølge Marcus Colchester, politisk seniorrådgiver hos ngo'en, Forest People's Programme, verserer der lige nu omkring 4000 kendte konflikter alene relateret til palmeoliesektoren i Indonesien, viser tal fra National Land Bureau. Et andet stort problem omhandler afskovning, som både forurener miljøet og truer dyreliv og biodiversitet.

I dag, 10 år efter etableringen af RSPO, er det ifølge ngo'er og eksperter svært at få øje på reelle resultater og ændringer i virksomhedernes adfærd, siger Jefri Saraghi, direktør i den indonesiske ngo, Sawit Watch, der siden 1998 har støttet småbønder i kræve deres rettigheder i forbindelse med anlægning af palmeolieproduktion.

"Vi har ikke set signifikante ændringer fra virksomhedernes side, og der er stadig store problemer med småbønder, der får frataget deres landbrugsjord og ikke kompenseres tilstrækkeligt samt afskovning og afbrændinger af regnskoven", siger Jefri Saraghi.

Samme vurdering deler Marcus Colchester fra Forest People's Programme: "Der er stort set ingen RSPO-medlemmer, der lever op til RSPO-standarderne, og der er meget få eksempler på virksomheder, som opfylder kravene 100 procent. Tværtimod handler de fleste medlemmer direkte imod nogle af standarderne".

Svage løfter står i vejen for fremskridt

Erika Bjureby, kampagneleder for skovforvaltning hos Greenpeace Nordic, har ikke meget tilovers for RSPO's løfter om at sikre bæredygtig palmeolieproduktion:

"I starten var vi positive over, at så mange aktører forpligtede sig til ikke at bidrage til afskovning, både gennem RSPO og uden om RSPO. Men med de seneste skovbrande i Indonesien har vi set, at mange af de her selskaber ikke lever op til deres løfter, og stadig rydder regnskoven og tørvemoser for at gøre plads til palmeolieplantager, inklusiv RSPO-medlemmer". konstaterer hun, og fortsætter:

"De svage kriterier og den manglende kontrol af medlemmerne har skabt et system, hvor virksomhederne uhindret kan fortsætte business-as-usual, og ambitionen om at reformere palmeolieindustrien og sikre produktion af bæredygtig palmeolie er mislykket."

Europæisk repræsentant for RSPO, Danielle Morley, erkender, at der er langt mellem de konkrete resultater i RSPO:

"Der har været en række klager mod RSPO-medlemmer, som har brudt sig mod standarderne, og der er en tendens blandt medlemmerne til at udskyde implementering af standarderne".

Ifølge Danielle Morley forpligter medlemmerne sig til at "forandre deres forretningsgange" over en tidsperiode, som de selv bestemmer. Dermed er der altså ikke tale om, at et medlemskab af RSPO er en garanti for bæredygtig palmeolie, men snarere et løfte om, at virksomhederne arbejder hen imod bæredygtig produktion.

Svage standarder

Som medlem af RSPO er man altså ikke nødvendigvis certificeret, men man kan stadig promovere sig som medlem, så længe man arbejder hen mod certificering. Og det kan tage sin tid, påpeger Aske Skovmand Bosselmann fra Københavns Universitet. Han påpeger desuden, at standarderne er for svage i forhold til at beskytte miljø og dyreliv og sikre lokalbefolkningens rettigheder i forbindelse med anlægning af nye plantager. Særligt kriterierne for afskovning og områder med høj biodiversitet (HCV-områder), som er områder af særlig betydning for dyre- og planteliv, hvor bl.a. orangutanger og andre truede dyrearter lever. HCV-områderne er defineret på en måde, der giver den lokale kontrollør rum til fortolkning i vurderingen af, hvorvidt der kan anlægges nye plantager.

"Når kontrolløren samtidig betales af den virksomhed eller plantage, der skal certificeres, kan der opstå en situation, hvor et HCV-område klassificeres som degraderet og ikke som HCV", siger Aske Skovmand Bosselmann.

Han har set en tendens til, at certificerede selskaber har videregivet HCV-områder til ikke-certificerede selskaber. Derved har palmeolieproducenterne ikke selv produceret på fredede områder, men videregivet området og dermed indirekte bidraget til udrydning frem for fortsat fredning af de truede områder. Det gælder eks. tørvemoser som er helt fredede under RSPO. Tørvemoserne indeholder store mængder CO₂, som frigives når områderne ryddes, og dermed bidrager til at øge forureningen af atmosfæren.

RSPO'S SYV PRINCIPPER

RSPO har udviklet syv overordnede principper for bæredygtig palmeolieproduktion:

- 1) Forpligtelse til transparens
- 2) Overholdelse af love og reguleringer
- 3) Forpligtelse til langsiget økonomisk og finansiell stabilitet
- 4) Anvendelse af gode erfaringer inden for palmeolieproduktion hos primærproducenter og møller
- 5) Miljømæssig ansvarlighed og beskyttelse af naturessourcer og biodiversitet
- 6) Ansvarlig etablering af nye plantager
- 7) Forpligtelse til løbende forbedring af kernoer områder inden for produktion

Kilde: www.rspo.org

Manglende kontrol af kompleks varekæde

Fra palmeolien høstes til den ender i det endelige produkt i supermarkederne går den igennem mange led. Ifølge flere kilder har det været en udfordring for RSPO at sikre kontrol med hele forsyningskæden, og derfor har det også været svært at kontrollere, både om medlemmerne producerer i overensstemmelse med standarderne, og hvorvidt de køber deres palmeolie fra bæredygtige producenter.

"Det er især svært at spore palmeolien fra småbønderne, som høster palmefrugterne, og til møllen, hvor de første gang bearbejdes. Ofte handles de friske frugter gennem en række mellemhånd, og derfor kan det være svært for virksomheder og producenter længere oppe i værdikæden at tjekke, hvor deres forarbejdede palmeolie oprindeligt kommer fra", forklarer Adam Harrison, leder af WWF's politiske arbejde omkring Fødevarer- og Landbrug og næstformand i RSPO's bestyrelse. Eksempelvis opkøber en af verdens største palmeolieproducenter, Wilmar, ca. 1/3 af deres palmeolie fra uafhængige småbønder, som RSPO ikke har kontrol med.

"Det er det vilde vesten derude. Blandt de uafhængige leverandører, både småbønder og større plantageejere, er der en meget større risiko for, at virksomhederne får olien fra områder præget af konflikt med lokalbefolkningen, hvor der anvendes børne- og tvangsarbejde, eller hvor plantagerne har bidraget til ulovlige skovrydninger, fordi man ikke har samme kontrol med dem. Vi har endnu ikke set noget bevis for, at RSPO's medlemmer kontrollerer den palmeolie, de får fra uafhængige plantager - kun at de kontrollerer fra møllen til det endelige produkt. Tværtimod har vi set, at mange RSPO-medlemmer lukker øjnene for de krænkelse, som finder sted hos deres leverandører og helt bevidst vælger at opkøbe palmefrugter fra ulovlige plantager, som har medvirket til afskovning af regnskovsområder", fortæller Adam Harrison.

Alle skal med ombord

Ifølge Zoological Society of London står småbønder alene i Indonesien for ca. 42 procent af al palmeolieproduktion. Indtil nu har meget få småbønder været involveret i RSPO, fordi de ikke fra starten har været inkluderet i forhandlingerne, og fordi det for mange af dem er dyrt at omlægge deres produktion. Derfor har det også været svært for RSPO at kontrollere forholdene på plantagerne.

"Der har været et såkaldt lækage i RSPO, idet man reelt set ikke har kunnet kontrollere afskovning, fordi der stadig er en stor gruppe, både småbønder og større plantageejere, man ikke når ud til. Selvom RSPO resulterer i mindre afskovning i et område, så ser man bare tilsvarende større afskovning et andet sted", siger Aske Skovmand Bosselmann.

Marcus Colchester fra Forest People's Programme vurderer, at det vil

UNDP

være umuligt at sikre 100 procent bæredygtig produktion af palmeolie, hvis ikke de mange uafhængige småbønder inkluderes i systemet.

Hos RSPO er man klar over, at der ligger en udfordring omkring at skabe gennemsigtighed i varekæden, og løsningen er at få flere producenter med ombord, især småbønderne.

“En af de største udfordringer for RSPO lige nu er at få mere jord certificeret, og det betyder bl.a. at vi skal se nærmere på, hvordan vi kan inkludere småbønderne”, siger Danielle Morley fra RSPO. Derfor har RSPO bl.a. oprettet en støttefond, som skal finansiere småbøndernes omlægning af produktionen og assistere dem i bæredygtige dyrkningsmetoder.

Greenwashing eller grønt incitament?

Bæredygtig palmeolieproduktion er en omkostningsfuld affære, men for at skabe et større incitament til at omlægge produktionen har RSPO etableret et system, hvor producenter kan købe certifikater og dermed støtte udviklingen af bæredygtig palmeolieproduktion.

Når man køber et certifikat, køber man dermed retten til at sætte et certificeringsmærke på sine produkter, det såkaldte GreenPalm-mærke - også selvom produkterne faktisk ikke indeholder en eneste dråbe bæredygtig palmeolie.

I 2015 er der indtil nu produceret 12 millioner tons bæredygtig palmeolie. Ifølge RSPO's hjemmeside sælges ca. tre millioner tons af al bæredygtig palmeolie i dag via Book&Claim-systemet, mens ca. to millioner tons produceres som reel bæredygtig palmeolie.

Ifølge Aske Skovmand Bosselmann skal nøglen til succesen for Book&Claim-systemet findes i prisen på et certificeringsmærke, der koster to dollars, hvilket er væsentligt billigere end at omlægge egen produktion til bæredygtig palmeolie. Aske Skovmand Bosselmann mener, at Book&Claim-systemet, reelt er greenwashing.

“Store producenter bryster sig af, at de anvender bæredygtig palmeolie, men i virkeligheden har de blot købt aflad og ikke forandret noget i deres egen varekæde”, siger han. Book&Claim kan skabe finansiering til omlægning af produktion, men er altså ikke en garanti for, at systemet øger produktionen af bæredygtig palmeolie. Men det virker ikke, vurderer Aske Skovmand Bosselmann.

“Prisen på Book&Claim certifikaterne er alt for lav til at kunne dække udgifterne til at omlægge produktionen, og derfor er der ikke noget incitament for småbønderne til at omlægge deres produktion”, siger han.

Adam Harrison fra WWF mener ikke, at man kan kalde Book&Claim

for green-washing: “Jeg ser det snarere som en hjælpende hånd til firmaer, der ikke har adgang til en leverandør, der kan levere bæredygtig palmeolie. Det er det første skridt på vejen mod en bæredygtig produktion, men dermed ikke sagt, at det er det sidste. Det er en anledning for store firmaer til at sige til deres leverandører, at man på sigt ønsker at købe bæredygtig palmeolie”.

Ordringen burde ikke være nødvendig for de europæiske firmaer, påpeger Adam Harrison, fordi EU's forbrugere i stigende grad efterspørger bæredygtig palmeolie, og der derfor efterhånden er etableret en selvstændig varekæde for bæredygtig palmeolie. I stedet kan ordningen fungere som et boost på det indiske og kinesiske marked, hvor efterspørgslen på bæredygtig palmeolie stadig er lille, og hvor firmaerne har brug for et incitament til at omlægge deres produktion.

Spørger man Danielle Morley fra RSPO er den helt store udfordring for RSPO at skabe en større efterspørgsel på den bæredygtige palmeolie. “Vi ser lige nu et et ulige forhold mellem udbud og efterspørgsel, hvor der kun sælges omkring 50 procent af den producerede bæredygtige palmeolie. Mange plantageejere sidder med følelsen af, at man har gjort en stor indsats, men at det ikke følges op af en stigende efterspørgsel. Vi arbejder derfor på at øge efterspørgslen for på den måde at få flere producenter til at omlægge til bæredygtig produktion”.

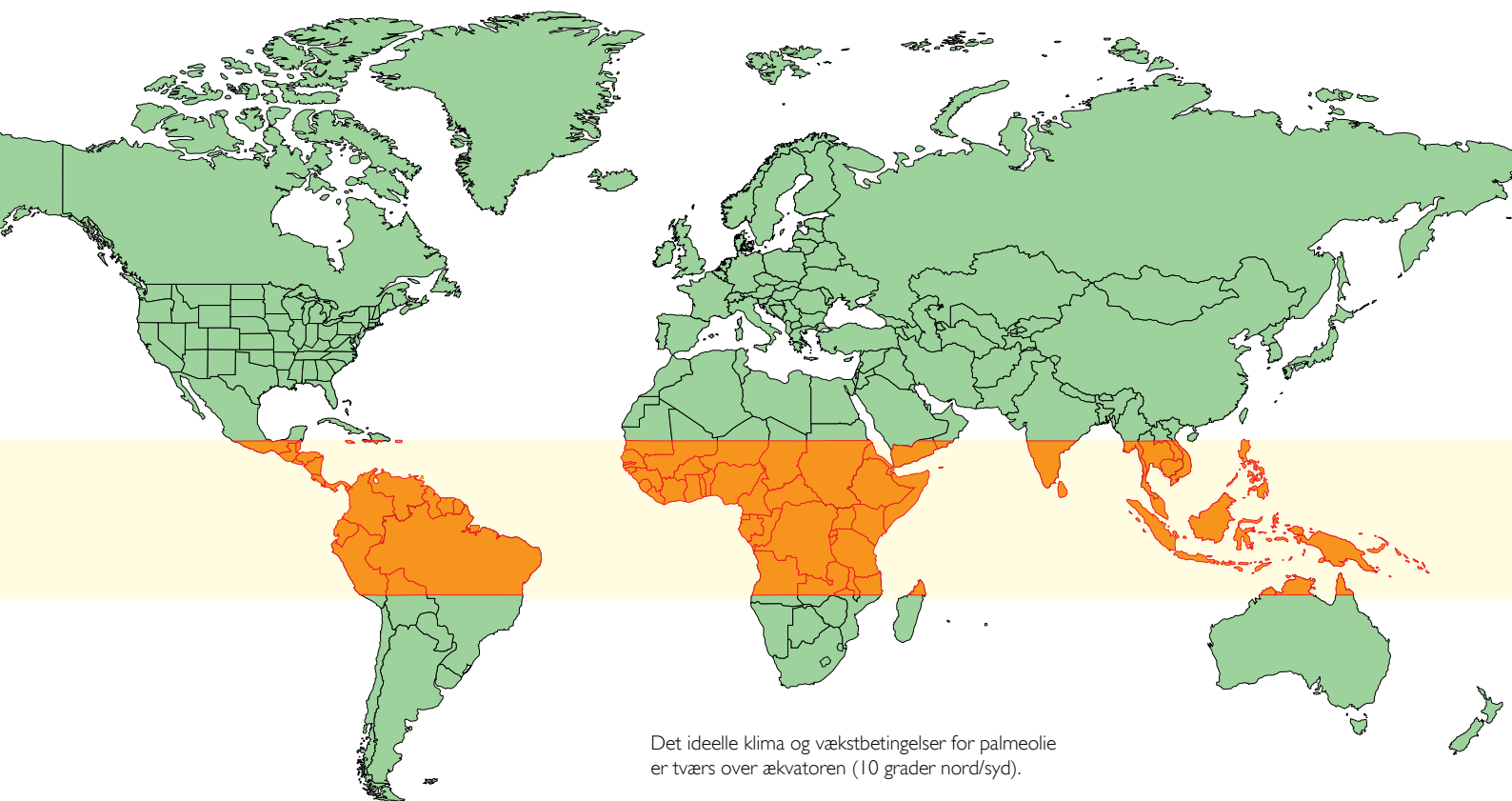
Mere dialog mellem virksomheder og lokale

På trods af kritikken er ngo'er og forskere enige om, at RSPO har samlet og skabt dialog mellem aktørerne i branchen.

“RSPO var det første svar på problematikken omkring palmeolieproduktion, og den fik de store spillere i branchen til at tage diskussionen op. Så på den måde har den skabt opmærksomhed, og man har fået de store producenter med fra starten af”, vurderer Aske Skovmand Bosselmann.

Ifølge Adam Harrison er en af de største succeser for RSPO netop, at man har skabt et grundlag for konfliktmægling mellem virksomheder og lokalsamfund: “RSPO etablerede en forligsinstitution i erkendelsen af, at konflikter mellem virksomheder og lokalsamfund er en af de største udfordringer for branchen. Samtidig har RSPO været rigtig god til at opbygge viden om, hvordan man inkluderer lokalsamfundene i forbindelse med etableringen af nye plantager for at imødekomme en fremtidig konflikt”.

Ude fra feltet lyder der også ros til RSPO's dialogbaserede tilgang: “RSPO har gjort det lettere at etablere dialog med virksomhederne omkring krænkelser i forhold til tidligere, fordi der ikke var et fælles forum”, forklarer Jefri Saraghi fra den indonesiske ngo, Sawit Watch..

BOOK&CLAIM: PLAMEOLIENS CO2-KVOTER?

Hvis en virksomhed ikke selv producerer bæredygtig palmeolie kan virksomheden købe et såkaldt Book & Claim-certifikat og dermed støtte bæredygtig produktion palmeolie.

Når virksomheder køber et Book&Claim-certifikat, får de retten til at sætte et såkaldt GreenPalm-mærke på deres produkter- også selvom der ikke er en eneste dråbe bæredygtig palmeolie i ens produkt.

Kritikere af Book & Claim-systemet peger på, at GreenPalm-mærket dermed vildleder kunderne, da man som forbruger tror, at man kan bruge GreenPalm-mærket til at guide en til et bæredygtigt produceret produkt.

Samtidig betaler virksomheder sig til at kunne fortsætte med at producere og anvende ikke-bæredygtig palmeolie ved at støtte andres omlægning til bæredygtig palmeolieproduktion.

Nøglen til succesen findes i prisen på Book&Claim-certifikaterne. Prisen for et certifikat er meget lavere end at omlægge sin egen palmeolieproduktion, og derfor er det billigere for virksomheder at købe Book & Claim-certifikater end at omlægge egen produktion.

Book&Claim-systemet kan sammenlignes med systemet omkring CO2-kvoter på den måde, at virksomhederne støtter den bæredygtige udvikling i palmeolieproduktion, men uden reelt at ændre egen produktion og produkter.

Kilde: Post.doc. ved Institut for Fødevarer og Naturoressourcer ved Københavns Universitet, Aske Skovmand Bosselmann; www.greenpalm.org

ET SKRIDT I DEN RIGTIGE RETNING

Som en reaktion på de mange kritikker af RSPO har man nu lanceret initiativet RSPO Next.

RSPO Next betyder blandt andet, at virksomheder fremover skal sikre hele deres forsyningskæde helt ned til de friske palmefrugter, forpligtelser sig til fuld beskyttelse af områder med høj biodiversitet (HCV-områder), forbud mod etablering af nye plantager på tørveområder og højere grad af konsultation med lokalsamfund før etableringen af nye plantager.

Ekspertter vurderer RSPO next som et "skridt i den rigtige retning", men påpeger, at ordningen er et frivilligt tillæg til de oprindelige kriterier, og dermed stadig ikke kommer til at være bindende for virksomheder og producenter. Samtidig er det alene et tilbud til de virksomheder, som allerede opfylder størstedelen af RSPO's kriterier.

Den endelige version af RSPO Next er stadig på forhandlingsbordet.

Kilde: www.rspo.org

ANDRE CERTIFICERINGSORDNINGER

Udover RSPO findes der en række andre certificeringsordninger. De fleste bygger oven på RSPO's principper, men har enten udviklet nye principper inden for et bestemt område, fx afskovning, eller udviklet en hel række nye standarder.

Den mest kendte er Palm Oil Innovation Group (POIG), som er blevet etableret af en række ngo'er, herunder Greenpeace og WWF. Virksomhederne Nestlé og Unilever tilsluttede sig også, fordi de ønskede en ordning, som i højere grad afspejlede deres egne høje ambitioner om anvendelse af bæredygtig palmeolie. POIG har bl.a. strengere krav omkring afskovning og dyrebeskyttelse.

I 2014 gik en række virksomheder sammen i The Indonesian Palm Oil Pledge (IPOP), og forpligtede sig til nul-afskovningspolitikker og respekt for menneskerettigheder. Initiativet er alene målrettet det indonesiske marked, men på samme måde som POIG indeholder ordningen strammere krav end RSPO.

Kilde: www.poig.org, www.palmoilpledge.id

Bilag

De ti største pensionselskaber/administrationsfælleskaber

Pensionselskab/ administrationsfælleskab	Bruttopræmier og medlemsbidrag	Markedsandel i pct
PFA Pension	23.823	17,5
Danica Pension	17.518	12,9
PensionDanmark	12.489	9,2
Nordea Liv A/S	12.280	9,0
Sampension KP A/S	7.758	5,7
PKA	7.445	5,7
Industriens Pension	6.737	4,9
AP Pension	6.612	4,9
Skandia	6.446	4,7
Pensam	5.142	3,8

Pensionskassers svar til Danwatch survey:

Pensionskasse: Nordea Liv & Pension

1. Investerer I direkte eller indirekte i palmeolie producenter?

Vi investerer udelukkende indirekte i børsnoterede aktier, men det er ikke afgørende i denne henseende, da alle vores investeringer er underlagt vores RI-politik (Responsible Investments) uanset om de er direkte eller indirekte.

Det er imidlertid vigtigt at fremhæve, at det er en integreret del af vores pensionsproduktunivers, at vi tilbyder en bred vifte af såkaldte "indeksprodukter". Alle vores indeksprodukter er dækket af vores RI-politik, og dermed vores eksklusionsliste, men der er aktuelt ingen palmeolieproducenter på vores eksklusionsliste. Da indeksprodukterne investerer bredt i alle aktierne i hele det underliggende børsindeks optræder der - primært som følge heraf - en række palmeolieproducenter på vores aktieliste.

Langt størstedelen af vores kunder har valgt et aktivt forvaltet pensionsprodukt. Disse er selvsagt også underlagt vores RI-politik, og ydermere fsva. de aktiemandater som forvaltes internt i Nordea-gruppen, så indgår der også RI- og ESG-overvejelser (Environmental, Social og Governance-faktorer), som en integreret del af selve aktieudvælgelsen.

- I givet fald hvilke virksomheder er der investeret i? Angiv liste:

Se vedlagte

2. Har I planer om at øge jeres investeringer i palmeolie producenter?

Nej, og vi har heller ikke et specifikt "investeringstema" omkring palmeolie.

3. Har I en politik for ansvarlige investeringer generelt?

Ja

- Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link:

<http://www.nordea.com/en/responsibility/responsible-investments/policies/>

4. Hvilke internationale standarder og principper for ansvarlighed følger I i jeres investeringer (fx UN/PRI)?

- UN/PRI, Dansif, Swesif, Finsif, Norsif, Eurosif
- Den screening, vi gennemfører for alle vores fonde, er baseret på en række internationale normer og konventioner, fx:

- United Nations Global Compact
- OECDs guidelines for multinational companies
- International Labour Organization's Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work

Principles and Rights at Work

- Universal Declaration of Human Rights
- Rio Declaration on Environment and Development
- United Nations Convention Against Corruption
- Convention on Cluster Munitions

Man kan læse mere om vores arbejde med ansvarlige investeringer, herunder hvilke internationale initiativer, vi støtter, på <http://www.nordea.com/en/responsibility/responsible-investments/>

5. Forventes eksterne fonde og investeringsforeninger at leve op til jeres politik for ansvarlige investeringer?

Er der tale om mandater eller fonde hvor vi er eneste investor, så holder vi naturligvis øje med, at den eksterne forvalter overholder vores RI-retningslinjer og vores eksklusionsliste. Det er et eksplicit krav i vores kontrakt med forvalteren.

Ved eksterne fonde, som andre investorer også har investeret i, så har vi i sagens natur ikke mulighed for at diktere vores egen RI-politik. Derfor lægger vi i disse til-

fælde vægt på at investere i fonde, som er ligesindede mht. Nordea fsva. RI; ligesom vi naturligvis overholder vores UN/PRI-forpligtelser i forhold til sådanne fonde.

6. Har I nogle særskilte retningslinjer for ansvarlige investeringer i palmeolie producenter og palmeolieindustrien?

Nej

7. Fører I kontrol med, at eksterne forvaltere af investeringer overholder jeres politikker for ansvarlige investeringer?

Ja, jf. ovenstående.

8. Har I due diligence og compliance procedurer for at kontrollere at jeres investeringer i palmeolie lever op til jeres retningslinjer, principper og politikker på området?

Vi har en intern RI-organisation med specialiserede medarbejdere, der har til ansvar løbende at følge op på de RI-temaer der dukker op, og evaluere hvorvidt der skal tages aktion iht. vores RI-politik. Derudover samarbejder vi med en ekstern partner (ISS-Ethix).

Pensionskasse: Danica Pension

1. Investerer I direkte eller indirekte i palmeolie producenter?

Ja X

Nej

- I givet fald hvilke virksomheder er der investeret i? Angiv liste:

Se excel ark

2. Har I planer om at øge jeres investeringer i palmeolie producenter?

Ja X

Palmeolieproduktion, er ikke et selvstændigt investeringstema, men investeringer i selskaber, der producerer palmeolie, kan forekomme.

Nej

3. Har I en politik for ansvarlige investeringer generelt?

Ja X

<http://www.danicapension.dk/da-dk/Om-Danica-Pension/Socialt-ansvarlige-investeringer/Pages/Socialt-ansvarlige-investeringer.aspx>

Nej

- Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link:

- Hvis nej, hvorfor ikke

4. Hvilke internationale standarder og principper for ansvarlighed følger I i jeres investeringer (fx UN/PRI)?

Vi har tilsat os det FN støttede PRI, og forventer at selskaber, vi investerer i, respekterer internationale principper for samfundsansvar som UN Global Compact, UN Guiding Principles og OECD Guidelines for Multinational Enterprises.

5. Forventes eksterne fonde og investeringsforeninger at leve op til jeres politik for ansvarlige investeringer?

Ja X - Vi søger at udvælge fonde, der har politikker for ansvarlige investeringer - og vi foretrækker, at de ligeledes baserer deres arbejde på ovenstående principper. Vi er dog opmærksomme på, at vi ikke kan garantere, at de ekskluderer de samme selskaber som os selv.

Nej

Kommentar:

6. Har I nogle særskilte retningslinjer for ansvarlige investeringer i palmeolie producenter og palmeolieindustrien?

Ja

Nej X, men ansvarlig palmeoliedrift er dækket af vores generelle retningslinjer.

Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link:

Vi er bekendte med problemstillingerne i forbindelse med produktion af palmeolie og har tidligere støttet et initiativ, der skulle dæmme op for en udvandet bæredygtighedsdeklaration heraf initieret af Palm Oil Manifesto Group:

"We believe companies that fail to effectively and transparently address the adverse impacts associated with palm oil development face increasing business and reputational risks, including loss of access to key markets increasingly attentive to issues around deforestation and exploitation.

Consequently, the undersigned investors urge Kuala Lumpur Kepong Berhad to join industry leaders in adopting a time-bound policy that applies across the company's entire supply chain for growing and supplying palm oil in accordance with the following principles:

No deforestation or peatland development
No clearance or degradation of primary and secondary forests, including high-carbon stock (HCS) or high conservation value (HCV) areas;

No Burning;
Greenhouse Gas Emissions Reductions;
No development on peat regardless of depth;
Best management practices for existing plantations on peat and;
Peat restoration, where feasible;
No exploitation

Respect for land tenure rights and rights of indigenous and local communities to give or withhold their Free, Prior, and Informed Consent to operations on lands to which they hold legal, communal or customary rights;

Respect and recognition of workers' rights;
Open and transparent conflict resolution processes.

While we understand that Kuala Lumpur Kepong Berhad has joined five other palm oil growers in developing the Sustainable Palm Oil Manifesto, we are concerned that the Manifesto allows for ongoing deforestation as its members seek to establish their own threshold for defining HCS forests, does not apply across the Company's entire supply chain to include third-party suppliers, fails to protect peatlands, and has no timeline for compliance. Consequently, it does not sufficiently address key risks and controversies associated with palm oil development. "

7. Fører I kontrol med, at eksterne forvaltere af investeringer overholder jeres politikker for ansvarlige investeringer?Ja X

Nej

Hvis ja, beskriv hvordan:

Vi vurderer løbende, hvordan de forholder sig til ansvarlige investeringer, og om de har investeret i selskaber, som vi selv har ekskluderet.

8. Har I due diligence og compliance procedurer for at kontrollere at jeres investeringer i palmeolie lever op til jeres retningslinjer, principper og politikker på området?

Ja

Nej

Hvis ja, beskriv hvordan:

Vi screener løbende vores investeringer for, om selskaberne lever op til vores retningslinjer. Såfremt de ikke gør det, indleder vi en dialog med selskabet – ultimativt ekskluderes selskabet fra vores investeringsunivers.

Pensionskasse: Industriens Pension**1. Investerer I direkte eller indirekte i palmeolie producenter?**

De tre aktier som I fremhæver er købt af eksterne forvaltere.

- I givet fald hvilke virksomheder er der investeret i? Angiv liste:

Vi kan bekræfte, at de tre aktier, I fremhæver på jeres tilsendte liste, har vi i vores portefølje. Det er Astra International, United Plantations og Genting Berhad

2. Har I planer om at øge jeres investeringer i palmeolie producenter?

Nej, det har vi ikke nogen selvstændig målsætning for.

3. Har I en politik for ansvarlige investeringer generelt?Ja X

Nej

- Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link: <https://www.industrienspension.dk/da/Om%20Industriens%20Pension/Investeringer#accordion=Etis-keRetningslinjer>

- Hvis nej, hvorfor ikke

4. Hvilke internationale standarder og principper for ansvarlighed følger I i jeres investeringer (fx UN/PRI)?

Vi følger Erhvervsstyrelsen vejledning om ansvarlige investeringer, FN's Global

Compact principper og alle vedtagne internationale konventioner med Danmarks tiltrædelse. Industriens Pension er pt. ikke underskriver af PRI, men følger principperne.

5. Forventes eksterne fonde og investeringsforeninger at leve op til jeres politik for ansvarlige investeringer?Ja X

Nej

Kommentar:

6. Har I nogle særskilte retningslinjer for ansvarlige investeringer i palmeolie producenter og palmeolieindustrien?

Ja

Nej X

Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link:

7. Fører I kontrol med, at eksterne forvaltere af investeringer overholder jeres politikker for ansvarlige investeringer?Ja X

Nej

Hvis ja, beskriv hvordan: Se hjemmesiden via foromtalte link i spørgsmål 3.

8. Har I due diligence og compliance procedurer for at kontrollere at jeres investeringer i palmeolie lever op til jeres retningslinjer, principper og politikker på området?

Vi har ikke nogen selvstændig procedure omkring palmeolie, men det er dækket ind under vores retningslinjer for ansvarlige investeringer generelt.

Pensionskasse: PKA**1. Investerer I direkte eller indirekte i palmeolie producenter?**Ja X

Nej

- I givet fald hvilke virksomheder er der investeret i? Angiv liste:

Fremgår af jeres liste.

2. Har I planer om at øge jeres investeringer i palmeolie producenter?

Ja

Nej

Hvis en af PKA's managers finder, at en virksomhed er en god investering og derudover respekterer PKA's retningslinjer kan disse godt investere i en palmeolie producenter. Men der er ingen planer om at øge disse investeringer.

3. Har I en politik for ansvarlige investeringer generelt?Ja X

Nej

- Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link: <https://pka.dk/om-pka/sadan-investerer-vi/>

- Hvis nej, hvorfor ikke.

4. Hvilke internationale standarder og principper for ansvarlighed følger I i jeres investeringer (fx UN/PRI)?

Vi følger Erhvervsstyrelsen vejledning om ansvarlige investeringer, FN's Global Compact principper og alle vedtagne internationale konventioner med Danmarks tiltrædelse. Industriens Pension er pt. ikke underskriver af PRI, men følger principperne.

5. Forventes eksterne fonde og investeringsforeninger at leve op til jeres politik for ansvarlige investeringer?Ja X

Nej

Kommentar:

6. Har I nogle særskilte retningslinjer for ansvarlige investeringer i palmeolie producenter og palmeolieindustrien?

Ja

Nej

Vi forventer, at de selskaber, som PKA investerer i tilslutter sig Roundtable on Sustainable Palm Oil, som er en global standard.

Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link:

7. Fører I kontrol med, at eksterne forvaltere af investeringer overholder jeres politikker for ansvarlige investeringer?Ja X

Nej

Hvis ja, beskriv hvordan:

De investerer ikke i virksomheder, som er placeret på PKA's negativliste.

8. Har I due diligence og compliance procedurer for at kontrollere at jeres investeringer i palmeolie lever op til jeres retningslinjer, principper og politikker på området?

Ja

- Nej X
Hvis ja, beskriv hvordan:
- Pensionskasse: Sampension**
- 1. Investerer I direkte eller indirekte i palmeolie producenter?**
Ja X – se kommentar.
Nej
- I givet fald hvilke virksomheder er der investeret i? Angiv liste: Da vi ikke screener vores investeringer for aktiviteter indenfor palmeolie, har vi ikke udarbejdet en specifik liste.
- 2. Har I planer om at øge jeres investeringer i palmeolie producenter?**
N/A
- 3. Har I en politik for ansvarlige investeringer generelt?**
Ja X
Nej
- Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link: <http://www.sampension.dk/Forside/Om-Sampension/Finansiell-information/Ansvarlige-investeringer>
- 4. Hvilke internationale standarder og principper for ansvarlighed følger I i jeres investeringer (fx UN/PRI)?**
UN PRI – Global Compact
- 5. Forventes eksterne fonde og investeringsforeninger at leve op til jeres politik for ansvarlige investeringer?**
100 % ejede fonde og investeringsforeninger lever op til vores politik for ansvarlige investeringer. I vores Unit Link produkt indgår eksterne fonde og investeringsforeninger med en selvstændig profil på området.
Kommentar:
- 6. Har I nogle særskilte retningslinjer for ansvarlige investeringer i palmeolie producenter og palmeolieindustrien?**
Der gælder de samme retningslinjer for alle virksomheder i vores aktieportefølje, se politik ved link i svar 3
Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link:
- 7. Fører I kontrol med, at eksterne forvaltere af investeringer overholder jeres politikker for ansvarlige investeringer?**
Ja
Hvis ja, beskriv hvordan: Der foretages screening og løbende monitorering af vores aktieinvesteringer, herunder de investeringer, der foretages af eksterne forvaltere.
- 8. Har I due diligence og compliance procedurer for at kontrollere at jeres investeringer i palmeolie lever op til jeres retningslinjer, principper og politikker på området?**
Se svar 6
Hvis ja, beskriv hvordan:
- Pensionskasse: AP Pension**
- 1. Investerer I direkte eller indirekte i palmeolie producenter?**
Ja X
Nej
- I givet fald hvilke virksomheder er der investeret i? Angiv liste:
- 2. Har I planer om at øge jeres investeringer i palmeolie producenter?**
Ja
Nej X
- 3. Har I en politik for ansvarlige investeringer generelt?**
Ja X
Nej
- Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link:
- Hvis nej, hvorfor ikke
- 4. Hvilke internationale standarder og principper for ansvarlighed følger I i jeres investeringer (fx UN/PRI)?**
- Angiv liste: UN Global Compact
- 5. Forventes eksterne fonde og investeringsforeninger at leve op til jeres politik for ansvarlige investeringer?**
Ja X
Nej
Kommentar:
- 6. Har I nogle særskilte retningslinjer for ansvarlige investeringer i palmeolie producenter og palmeolieindustrien?**
Ja
Nej X
Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link:
- 7. Fører I kontrol med, at eksterne forvaltere af investeringer overholder jeres politikker for ansvarlige investeringer?**
Ja X
Nej
Hvis ja, beskriv hvordan:
PensionDanmark har siden 2004 samarbejdet med eksterne partnere, der jævnligt gennemgår
PensionDanmarks aktiebeholdning. Via den nuværende partner, Hermes EOS, bliver aktieporteføljen overvåget og vurderet i forhold til arbejdstager- og menneskerettigheder, miljø- og klimaforhold, korrupsion og god selskabsledelse med henblik på at identificere, om der er virksomheder, som bryder med PensionDanmarks retningslinjer.
PensionDanmark tager bl.a. på den baggrund stilling til, om der er virksomheder, man ikke længere ønsker at være investeret i, eller om der er virksomheder, der som følge af ændret adfærd, på ny kan inkluderes i investeringsuniverset.
Samtidig har Hermes EOS dialog med de virksomheder, som har en adfærd, der ikke er i aktionærernes interesse. Hermes EOS arbejder for at skabe forbedrende tiltag i virksomhederne med henblik på at sikre mere veldrevne virksomheder, som har det nødvendige fokus på deres forretning og aktionærer. Derudover forestår Hermes EOS stemmeafgivning i forbindelse med generalforsamlinger i de udenlandske virksomheder i aktieporteføljen. Stemmeafgivning i selskaber hjemmehørende i Danmark, varetages direkte af PensionDanmark selv.
- 8. Har I due diligence og compliance procedurer for at kontrollere at jeres investeringer i palmeolie lever op til jeres retningslinjer, principper**
- 7. Fører I kontrol med, at eksterne forvaltere af investeringer overholder jeres politikker for ansvarlige investeringer?**
Ja X
Nej
Hvis ja, beskriv hvordan:
- 8. Har I due diligence og compliance procedurer for at kontrollere at jeres investeringer i palmeolie lever op til jeres retningslinjer, principper og politikker på området?**
Ja
Nej
Hvis ja, beskriv hvordan:
Investeringer i palmeolie har ikke andre eller særlige krav i forhold til andre investeringer.
- Pensionskasse: PensionDanmark**
- 1. Investerer I direkte eller indirekte i palmeolie producenter?**
Ja X
Nej
- I givet fald hvilke virksomheder er der investeret i? Angiv liste:
Astra International, parentselskab til Astra Agro (10 MDKK)
PP LONDON SUMATRA INDONESIA PT (1,5 MDKK)
- 2. Har I planer om at øge jeres investeringer i palmeolie producenter?**
Ja
Nej
Hverken eller. PensionDanmarks køb og salg af aktier bygger på en analyse af virksomhedernes aktivitet, udsigterne for deres fremtidige indtjening og en vurdering af, om markedskursen på aktierne på den baggrund forekommer dyr eller billig. Herudover skal investeringerne overholde vores politik for social ansvarlighed.
- 3. Har I en politik for ansvarlige investeringer generelt?**
Ja X
Nej
- Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link: <https://www.pension.dk/da/Om-PensionDanmark/Investering/Social-ansvarlighed/>
- Hvis nej, hvorfor ikke
- 4. Hvilke internationale standarder og principper for ansvarlighed følger I i jeres investeringer (fx UN/PRI)?**
- Se link ovenfor til politik
- 5. Forventes eksterne fonde og investeringsforeninger at leve op til jeres politik for ansvarlige investeringer?**
Ja X
Nej
Kommentar:
- 6. Har I nogle særskilte retningslinjer for ansvarlige investeringer i palmeolie producenter og palmeolieindustrien?**
Ja
Nej X
Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link:
- 7. Fører I kontrol med, at eksterne forvaltere af investeringer overholder jeres politikker for ansvarlige investeringer?**
Ja X
Nej
Hvis ja, beskriv hvordan:
PensionDanmark har siden 2004 samarbejdet med eksterne partnere, der jævnligt gennemgår
PensionDanmarks aktiebeholdning. Via den nuværende partner, Hermes EOS, bliver aktieporteføljen overvåget og vurderet i forhold til arbejdstager- og menneskerettigheder, miljø- og klimaforhold, korrupsion og god selskabsledelse med henblik på at identificere, om der er virksomheder, som bryder med PensionDanmarks retningslinjer.
PensionDanmark tager bl.a. på den baggrund stilling til, om der er virksomheder, man ikke længere ønsker at være investeret i, eller om der er virksomheder, der som følge af ændret adfærd, på ny kan inkluderes i investeringsuniverset.
Samtidig har Hermes EOS dialog med de virksomheder, som har en adfærd, der ikke er i aktionærernes interesse. Hermes EOS arbejder for at skabe forbedrende tiltag i virksomhederne med henblik på at sikre mere veldrevne virksomheder, som har det nødvendige fokus på deres forretning og aktionærer. Derudover forestår Hermes EOS stemmeafgivning i forbindelse med generalforsamlinger i de udenlandske virksomheder i aktieporteføljen. Stemmeafgivning i selskaber hjemmehørende i Danmark, varetages direkte af PensionDanmark selv.
- 8. Har I due diligence og compliance procedurer for at kontrollere at jeres investeringer i palmeolie lever op til jeres retningslinjer, principper**

og politikker på området?Ja

Nej

Hvis ja, beskriv hvordan:
Se ovenfor.

Pensionskasse: ATP**1. Investerer I direkte eller indirekte i palmeolie producenter?**

Ja

Nej

- I givet fald hvilke virksomheder er der investeret i? Angiv liste:

2. Har I planer om at øge jeres investeringer i palmeolie producenter?

Ja

Nej **3. Har I en politik for ansvarlige investeringer generelt?**Ja

Nej

- Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link: <http://www.atp.dk/atp-som-investor/ansvarlige-investeringer/retningslinjer>
- Hvis nej, hvorfor ikke

4. Hvilke internationale standarder og principper for ansvarlighed følger I i jeres investeringer (fx UN/PRI)?

PRI

Global Compact

5. Forventes eksterne fonde og investeringsforeninger at leve op til jeres politik for ansvarlige investeringer?Ja

Nej

Kommentar:

6. Har I nogle særskilte retningslinjer for ansvarlige investeringer i palmeolie producenter og palmeolieindustrien?

Ja

Nej

Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link:

7. Fører I kontrol med, at eksterne forvaltere af investeringer overholder jeres politikker for ansvarlige investeringer?Ja

Nej

Hvis ja, beskriv hvordan: Vi screener selv de investeringer, som eksterne forvaltere foretager på ATP's vegne.

8. Har I due diligence og compliance procedurer for at kontrollere at jeres investeringer i palmeolie lever op til jeres retningslinjer, principper og politikker på området?

Ja I form af de processer, der er beskrevet i vores retningslinjer for social ansvarlighed i investeringer (jf. link ovenfor)

Nej

Hvis ja, beskriv hvordan:

Pensionskasse: PFA Pension**1. Investerer I direkte eller indirekte i palmeolie producenter?**Ja

Nej

- I givet fald hvilke virksomheder er der investeret i? Angiv liste:

PFA har via en ekstern forvalter investeret i konglomeratet Astra International, som er beskæftiget inden for en række områder. Herunder hører plantagevirksomheden Astra Agro Lestari, der er datterselskab til Astra International. PFA har på nuværende tidspunkt investeret 46 mio. kr. i konglomeratet Astra International.

2. Har I planer om at øge jeres investeringer i palmeolie producenter?

Ja

Nej

PFA er bekendt med de risici, der er i palmeoliebranchen. PFA har ikke planer om at foretage investeringer i selskaber med hovedaktiviteter inden for produktion af palmeolie, såfremt selskaberne er i konflikt med vores politik og retningslinjer for ansvarlige investeringer.

3. Har I en politik for ansvarlige investeringer generelt?Ja

Nej

- Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link:
- Hvis nej, hvorfor ikke

PFA har en politik og retningslinjer for ansvarlige investeringer, der er offentlig tilgængelig på pfa.dk. De er baseret på internationale konventioner og standarder,

herunder de seks FN-understøttede principper for ansvarlige investeringer (PRI) og FN Global Compact's 10 principper.

Politik findes her: <https://pfa.dk/-/media/PFA-V2/dansk/dokumenter/om-pfa/csr/politik-for-ansvarlige-investeringer.pdf?la=da-DK>

4. Hvilke internationale standarder og principper for ansvarlighed følger I i jeres investeringer (fx UN/PRI)?

- Se ovenfor

5. Forventes eksterne fonde og investeringsforeninger at leve op til jeres politik for ansvarlige investeringer?Ja

Nej

Kommentar:

De eksternt forvaltede fonde, som udgør en del af PFA's aktieportefølje bliver screenet for overholdelse af PFA's politik for ansvarlige investeringer. Når PFA samarbejder med eksterne investeringsfonde, modtager de PFA's eksklusionsliste, og de har dermed mulighed for at sikre, at investeringerne er i tråd med PFA's politik for ansvarlige investeringer.

6. Har I nogle særskilte retningslinjer for ansvarlige investeringer i palmeolie producenter og palmeolieindustrien?

Ja

Nej

Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link:

PFA's politik og retningslinjer for ansvarlige investeringer gælder for alle investeringer der besluttet af PFA, herunder også producenter af palmeolie.

7. Fører I kontrol med, at eksterne forvaltere af investeringer overholder jeres politikker for ansvarlige investeringer?Ja

Nej

Hvis ja, beskriv hvordan:

Det er screenings- og engagementselskabet GES, der foretager løbende screeninger af PFA's selskabsportefølje herunder også de eksternt forvaltede fonde, som udgør en del af PFA's aktieportefølje. Det er GES, der vurderer om en aktivitet eller handling fra et selskab bryder de internationale normer og konventioner. Det er også GES, der på vegne af PFA og andre investorer er i dialog med selskaber om at ændre praksis, så selskaberne efterlever de internationale standarder og konventioner.

8. Har I due diligence og compliance procedurer for at kontrollere at jeres investeringer i palmeolie lever op til jeres retningslinjer, principper og politikker på området?Ja

Nej

Hvis ja, beskriv hvordan:

Både PFA og GES har de seneste år haft fokus på udfordringerne med udvinding af palmeolie. Det kan tilføjes, at GES på vegne af bl.a. PFA har en engagement-dialog med Astra Agro Lestari, som efter nogen tids dialog har responderet positivt. PFA og GES har fortsat fokus på selskabet.

Det er PFA's Responsible Investmentboard, der træffer beslutning om evt. frasalg og eksklusion af et selskab, det sker bl.a. på baggrund af anbefalinger fra GES. Det er PFA's holdning, at man som aktiv investor skal forsøge at forandre forholdene og ikke blot vende ryggen til eventuelle problemer ved at sælge ud af aktierne. Aktivt ejerskab indebærer, at vi først undersøger forholdene og herefter går i dialog med virksomheden for at ændre forholdene. Hvis det viser sig nytteløst, drager vi konsekvensen og sælge ud af aktierne. Når PFA samarbejder med eksterne investeringsfonde, modtager de PFA's eksklusionsliste, og de har dermed mulighed for at sikre, at investeringerne er i tråd med PFA's politik for ansvarlige investeringer.

Pensionskasse: Skandia Link Livsforsikring A/S**1. Investerer I direkte eller indirekte i palmeolie producenter?**Ja

Nej

- I givet fald hvilke virksomheder er der investeret i? Angiv liste:

Skandia har en indirekte investering via eksterne fonde i selskabet PT Astra International, som igen har en ejerandel af selskabet Astra Agro Lestari, som producerer Palmeolie.

Skandias eksponering i PT Astra International udgjorde 2,1 mio. DKK pr. 30. september 2015.

O.B.S.: Bemærk venligst, at der fremgår et forkert beløb i den tidligere fremsendte beholdningsliste.

2. Har I planer om at øge jeres investeringer i palmeolie producenter?

Ja

Nej **3. Har I en politik for ansvarlige investeringer generelt?**

Ja
Nej

- Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link:
Link til Skandia Danmarks CR-politik:

<http://www.skandia.dk/Global/Skandia.dk/Files/Skandia%20Danmark/CR-politik%20Skandia%20Danmark%2005-12-2013.pdf>

- Hvis nej, hvorfor ikke

4. Hvilke internationale standarder og principper for ansvarlighed følger I i jeres investeringer (fx UN/PRI)?

Skandia følger principperne i en række internationale konventioner:

FN's Global Compact – underskrevet på koncernniveau

FN's konventioner om børns rettigheder

FN's konventioner om menneskerettigheder

ILO's kernevåbenkonvention

Konventioner imod korruption

Internationale miljøkonventioner

OECD's Retningslinjer for multinationale selskaber

UN-PRI – underskrevet på koncernniveau

Udover ovenstående har Skandia valgt at ikke investere i visse selskaber inden for bestemte brancher for at leve op til konventionerne. Blandt disse brancher kan nævnes:

Producenter af klyngebomber (for at efterleve Konventionen imod klyngevåben)

Producenter af landminer (for at efterleve Ottawakonventionen)

Producenter af biologiske og nukleare våben (for at efterleve BTWC – konventionen om forbud imod biologiske – og giftige våben af 1975)

Producenter af kemiske våben (for at efterleve CWC – konventionen om forbud imod kemiske våben af 1997)

5. Forventes eksterne fonde og investeringsforeninger at leve op til jeres politik for ansvarlige investeringer?

Ja
Nej

Kommentar:

Skandia får sine investeringer varetaget af en række danske og udenlandske kapitalforvaltere, og vi har fuld tillid til, at de handler i overensstemmelse med vores retningslinjer, principper og politikker.

Forvalterne kender Skandias CR-politik og ved, at Skandia-koncernen blandt andet har tilsluttet sig FN's Global Compact samt UN-PRI. Det forventer vi, at forvaltningen af vores kunders midler lever op til.

Mange af de forvaltere Skandia samarbejder med, er selv med til at sætte ansvarlighed på dagsordenen og en stor del af dem er selv tilsluttet FN's Global Compact og UN-PRI.

6. Har I nogle særskilte retningslinjer for ansvarlige investeringer i palmeolie producenter og palmeolieindustrien?

Ja
Nej

Hvis ja, fremsend venligst eller henvis gerne med link:

7. Fører I kontrol med, at eksterne forvaltere af investeringer overholder jeres politikker for ansvarlige investeringer?

Ja
Nej

Hvis ja, beskriv hvordan:

Skandia Asset Management Fondsmæglerselskab A/S (SAMF) foretager jævnligt en opfølgning af, om udbyderne følger Skandias retningslinjer, principper og politikker. Konstateres der uoverensstemmelser imellem Skandias og en ekstern forvalters retningslinjer, principper og politikker, fører Skandia en dialog med den pågældende forvalter. Hvis dialogen ikke fører til fremskridt/ændringer i forhold til den eller de konstaterede uoverensstemmelser, vil konsekvensen i sidste ende være, at Skandia fravælger den pågældende fond fra vores investeringsunivers.

8. Har I due diligence og compliance procedurer for at kontrollere at jeres investeringer i palmeolie lever op til jeres retningslinjer, principper og politikker på området?

Ja
Nej

Hvis ja, beskriv hvordan:

Skandia har ikke specifikke procedurer for investeringer i Palmeolie, men generelle procedurer for Due Diligence og Compliance i forhold til vores investeringer. Procedurerne er beskrevet i Skandias interne SRI-forretningsgange og arbejdsbeskrivelser, hvoraf det fremgår, at Skandia hvert halve år skal udsende et spørgeskema til eksterne forvaltere for at sikre, at de lever op til vores retningslinjer, principper og politikker. Konstateres der uoverensstemmelser imellem Skandias retningslinjer, principper og politikker og den måde forvalteren investerer på, tager Skandia en dialog med den pågældende forvalter. Hvis dialogen ikke fører til fremskridt/ændringer i forhold til den eller de konstaterede uoverensstemmelser, vil konsekvensen i sidste ende være, at Skandia fravælger den pågældende fond fra

vores investeringsunivers.

Andre kommentarer fra pensionskasserne:

Pension Danmark

I øvrigt kan du her se, hvorledes vores (via Hermes) engagement foregår:
<https://www.hermes-investment.com/blog/2015/11/04/pushing-for-sustainable-palm-oil-production/>

PFA:

PFA har via en ekstern forvalter investeret i konglomeratet Astra International, som er beskæftiget inden for en række områder. Herunder hører plantagevirksomheden Astra Agro Lestari, der er datterselskab til Astra International. PFA har på nuværende tidspunkt investeret 46 mio. kr. i konglomeratet Astra International.

PFA er bekendt med de risici, der er i palmeoliebranchen. PFA har ikke planer om at foretage investeringer i selskaber med hovedaktiviteter inden for produktion af palmeolie, såfremt selskaberne er i konflikt med vores politik og retningslinjer for ansvarlige investeringer.

PFA har en politik og retningslinjer for ansvarlige investeringer, der er offentlig tilgængelig på pfa.dk. De er baseret på internationale konventioner og standarder, herunder de seks FN-understøttede principper for ansvarlige investeringer (PRI) og FN Global Compact's 10 principper.

PFA ønsker ikke at bidrage til konventionsstridige og ulovlige aktiviteter. PFA screener løbende, i samarbejde med screenings- og engagementselskabet GES, selskaberne i PFA's aktieportefølje for, om de overtræder de internationale konventioner.

PFA's politik og retningslinjer for ansvarlige investeringer gælder for alle investeringer der besluttet af PFA, herunder også producenter af palmeolie. Når det kommer til palmeolie, kan der være flere forskellige dilemmaer i leverandørkæden, som der skal sættes fokus på – det kan fx være ødelæggelse af regnskov, biodiversitet, truede dyrearter, tvangsarbejde og beskyttelse af oprindelige folk i et område. Fælles for alt dette er, at det er omfattet af internationale konventioner og normer og således også af PFA's politik for ansvarlige investeringer.

Det er GES, der foretager løbende screeninger af PFA's selskabsportefølje herunder også de eksternt forvaltede fonde, som udgør en del af PFA's aktieportefølje. Det er GES, der vurderer om en aktivitet eller handling fra et selskab bryder de internationale normer og konventioner. Det er også GES, der på vegne af PFA og andre investorer er i dialog med selskaber om at ændre praksis, så selskaberne efterlever de internationale standarder og konventioner. Både PFA og GES har de seneste år haft fokus på udfordringerne med udvinding af palmeolie. Det kan tilføjes, at GES på vegne af bl.a. PFA har en engagement-dialog med Astra Agro Lestari, som efter nogen tids dialog har vist positive skridt i forhold til tidligere. PFA og GES har fortsat fokus på selskabet.

Det er PFA's Responsible Investmentboard, der træffer beslutning om evt. frasalg og eksklusion af et selskab, det sker bl.a. på baggrund af anbefalinger fra GES. Det er PFA's holdning, at man som aktiv investor skal forsøge at forandre forholdene og ikke blot vende ryggen til eventuelle problemer ved at sælge ud af aktierne. Aktivt ejerskab indebærer, at vi først undersøger forholdene og herefter går i dialog med virksomheden for at ændre forholdene. Hvis det viser sig nyteløst, drager vi konsekvensen og sælger ud af aktierne. Når PFA samarbejder med eksterne investeringsfonde, modtager de PFA's eksklusionsliste, og de har dermed mulighed for at sikre, at investeringerne er i tråd med PFA's politik for ansvarlige investeringer.

Skandia:

Først vil jeg gerne beklage, at der desværre var en beløbsfejl i den første beholdningsliste, vi sendte til jer. Det korrekte beløb for vores investering i PT Astra International er 2,1 mio. DKK pr. 30. september 2015.

